

Habitatges de les classes mitjanes acomodades s'elevan sobre les comunitats amuntegades a Lucknow, Índia. Foto: Tom Pietrasik/Oxfam

GOVERNAR PER A LES ELITS

Segrest democràtic i desigualtat econòmica

La desigualtat econòmica creix ràpidament a la majoria dels països. La riquesa mundial està dividida en dos: quasi la meitat està en mans del 1% més ric de la població, i l'altra meitat es reparteix entre el 99% restant. El Fòrum Econòmic Mundial considera que aquesta desigualtat suposa un greu risc per al progrés de la humanitat. La desigualtat econòmica extrema i el segrest dels processos democràtics per part de les elits són massa sovint interdependents. La falta de control en les institucions polítiques produeix el seu debilitament, i els governs serveixen de manera aclaparant a les elits econòmiques en detriment de la ciutadania de base. La desigualtat extrema no és inevitable, i pot i s'ha de revertir el més aviat possible.

RESUM

Al novembre de 2013, el Fòrum Econòmic Mundial va llançar el seu informe Perspectives de l'Agenda Mundial 2014, que situava l'augment de la desigualtat en els ingressos com la segona major amenaça mundial dels propers 12 a 18 mesos. Segons les persones enquestades, la desigualtat "està afectant a l'estabilitat social en el si dels països i suposa una amenaça per a la seguretat en l'àmbit mundial". Oxfam comparteix aquesta anàlisi i espera que la reunió del Fòrum Econòmic Mundial d'aquest any realitzi els compromisos necessaris per contrarestar l'avanç de la desigualtat.

Un cert grau de desigualtat econòmica és fonamental per estimular el progrés i el creixement, i així recompensar a les persones amb talent, que s'han esforçat per desenvolupar les seves habilitats i que tenen l'ambició necessària per innovar i assumir riscos empresarials. No obstant això, l'extrema concentració de riquesa que vivim en l'actualitat amenaça amb impedir que milions de persones puguin materialitzar els fruits del seu talent i esforç.

La desigualtat econòmica extrema és perjudicial i preocupant per diverses raons: a més de ser moralment qüestionable, pot repercutir negativament en el creixement econòmic i la reducció de la pobresa, així com multiplicar els problemes socials. Així mateix, agreuja un altre tipus de desigualtats, com les que existeixen entre homes i dones. En molts països, la desigualtat econòmica extrema resulta preocupant a causa dels efectes perniciosos que la concentració de riquesa pot implicar per a l'equitat en la representació política. Quan la riquesa s'apropia de l'elaboració de les polítiques governamentals segregant-les, les lleis tendeixen a afavorir als rics, fins i tot a costa de tots els altres. El resultat és l'erosió de la governança democràtica, la destrucció de la cohesió social i la desaparició de la igualtat d'oportunitats. Tret que s'adoptin solucions polítiques valentes que posin fre a la influència de la riquesa en la política, els governs treballaran en favor dels interessos dels rics, i les desigualtats polítiques i econòmiques seguiran augmentant. Com diu la famosa cita de Louis Brandeis, que va ser membre del Tribunal Suprem dels Estats Units, "*podem tenir democràcia, o podem tenir la riquesa concentrada en poques mans, però no podem tenir ambdues*".

Oxfam tem que, si la desigualtat econòmica extrema no es controla, les seves conseqüències podran ser irreversibles, donant lloc a un "monopoli d'oportunitats" per part dels més rics, els fills dels quals reclamaran els tipus impositius més baixos, la millor educació i la millor atenció sanitària. El resultat seria la creació d'una dinàmica i un cercle viciós de privilegis que passarien de generació en generació.

Donada la magnitud de l'increment de la concentració de la riquesa, la monopolització d'oportunitats i la inequitat en la representació política suposen una tendència greu i preocupant. Per exemple:

- Gairebé la meitat de la riquesa mundial està en mans de només el 1% de la població.
- La riquesa del 1% de la població més rica del món ascendeix a 110 bilions de dòlars, una xifra 65 vegades més gran que el total de la riquesa que posseeix

la meitat més pobre de la població mundial.

- La meitat més pobre de la població mundial posseeix la mateixa riquesa que les 85 persones més riques del món.
- Set de cada deu persones viuen en països on la desigualtat econòmica ha augmentat en els últims 30 anys.
- El 1% més ric de la població ha vist com s'incrementava la seva participació en la renda entre 1980 i 2012 en 24 dels 26 països dels quals tenim dades.
- Als Estats Units, el 1% més ric ha acumulat el 95% del creixement total posterior a la crisi des de 2009, mentre que el 90% més pobre de la població s'ha empobrit encara més.

Aquesta massiva concentració dels recursos econòmics en mans d'uns pocs suposa una gran amenaça per als sistemes polítics i econòmics inclusius. El poder econòmic i polític està separant cada vegada més a les persones, en lloc de fer que avancin juntes, de manera que és inevitable que s'intensifiquin les tensions socials i augmenti el risc de ruptura social.

Els sondejos d'Oxfam a tot el món reflecteixen que la majoria de la població creu que les lleis i normatives actuals estan concebudes per beneficiar als rics. Una enquesta realitzada en sis països (Espanya, Brasil, Índia, Sud-àfrica, el Regne Unit i Estats Units) posa de manifest que la major part de la població considera que les lleis estan dissenyades per afavorir als rics –a Espanya, vuit de cada deu persones estaven d'acord amb aquesta afirmació–. Una altra enquesta recent d'Oxfam a treballadors amb salaris baixos a Estats Units revela que el 65% d'ells considera que el Congrés aprova lleis que beneficien principalment als rics.

L'apropiació dels processos polítics i democràtics per part de les elits econòmiques té efectes notables, que afecten per igual a països rics i pobres. El present informe ofereix exemples relacionats amb la desregulació financera, la inequitat dels sistemes fiscals, les lleis que faciliten l'evasió fiscal, les polítiques econòmiques d'austeritat, polítiques que perjudiquen desproporcionadament a les dones i l'apropiació dels ingressos derivats del petroli i la mineria. Cadascun dels breus estudis de cas inclosos en l'informe pretén donar una idea sobre com aquest segrest democràtic genera una riquesa il·lícita que perpetua la desigualtat econòmica.

És possible revertir aquesta perillosa tendència. La bona notícia és que existeixen clars exemples d'èxit, tant passats com presents. Estats Units i Europa van reduir la desigualtat alhora que les seves economies creixien durant les tres dècades posteriors a la Segona Guerra Mundial. La desigualtat també ha disminuït significativament a Amèrica Llatina durant l'última dècada, gràcies a una fiscalitat més progressiva, els serveis públics, la protecció social i l'ocupació digna. La política ciutadana ha estat fonamental en la consecució d'aquest avanç, ja que representa a la majoria de la població en lloc d'estar en mans d'una petita elit; al cap i a la fi, això ha beneficiat tant a rics com a pobres.

RECOMANACIONS

Les persones que participen en el Fòrum Econòmic Mundial de Davos tenen a les seves mans el poder de revertir el ràpid increment de la desigualtat. Oxfam fa una crida perquè es comprometin a:

- No utilitzar paradisos fiscals per evadir impostos ni als seus propis països ni en altres països en els quals inverteixen i operen;
- No utilitzar la seva riquesa econòmica per obtenir favors polítics que suposin un menysteniment de la voluntat política dels seus conciutadans;
- Fer públiques totes les inversions en empreses i fons de les quals siguin beneficiaris efectius i finals;
- Recolzar una fiscalitat progressiva sobre la riquesa i els ingressos;
- Exigir als governs que utilitzin la seva recaptació fiscal per proporcionar als ciutadans assistència sanitària, educació i protecció social universals;
- Reclamar que totes les empreses que posseeixen o controlen ofereixin un salari digne als seus treballadors;
- Exigir a altres elits econòmiques que també s'adhereixin a aquests compromisos.

Oxfam ha realitzat recomanacions polítiques en diversos contextos amb l'objectiu d'enfortir la representació política de les classes mitjana i baixa, per així aconseguir una major igualtat. Aquestes són algunes de les polítiques recomanades:

- L'eliminació de la desigualtat econòmica extrema com a objectiu mundial en tots els països. Aquesta meta hauria de ser un element essencial del marc posterior a 2015, que hauria d'incorporar una supervisió coherent de la participació en la riquesa del 1% més ric de la població en tots els països.
- Una major regulació dels mercats, per així fomentar un creixement equitatiu i sostenible; i
- Posar fre a la capacitat de la població rica per influir en els processos polítics i en les polítiques que millor responen als seus interessos.

La combinació concreta de les polítiques necessàries per revertir l'augment de les desigualtats econòmiques ha d'adaptar-se als diferents contextos nacionals. No obstant això, l'exemple dels països desenvolupats i en desenvolupament que han aconseguit reduir la desigualtat econòmica ens ofereix alguns punts de partida, entre els quals destaquen:

- L'adopció de mesures fermes contra el secret bancari i l'evasió fiscal;
- Les transferències redistributives i l'enfortiment dels mecanismes de protecció social;
- La inversió en l'accés universal a l'atenció sanitària i l'educació;
- La fiscalitat progressiva;
- L'enfortiment dels llindars salarials i dels drets dels treballadors.
- L'eliminació de les barreres a la igualtat de drets i oportunitats de les dones.

1 L'AUGMENT DE LA CONCENTRACIÓ DELS INGRESSOS I LA RIQUESA EN MANS D'UNS POCS

L'últim quart de segle ha estat testimoni de l'augment de la concentració de la riquesa en mans d'un menor nombre de persones. Aquest fenomen mundial és la causa de la situació actual, en la qual el 1% de les famílies del món posseeix gairebé la meitat (el 46%) de la riquesa mundial. Per la seva banda, la riquesa de la meitat més pobre de la població és menor que la de les 85 persones més riques del món.¹

Durant el darrer any, 210 persones s'han incorporat al selecte club dels multimilionaris que superen els mil milions de fortuna, format per 1.426 persones la riquesa conjunta de les quals ascendeix a 5,4 bilions de dòlars.² Els beneficis empresarials, els salaris dels directors i les transaccions borsàries baten rècords cada dia, i no sembla que vagin a reduir-se. Durant la redacció del present informe, l'índex industrial *Dow Jones* va assolir el punt més alt dels seus 117 anys d'història.³ La riquesa del 1% més ric de la població mundial ascendeix a 110 bilions de dòlars, una xifra 65 vegades més gran que la de la riquesa total que posseeix la meitat més pobre de la població.⁴

Tenint en compte la recent crisi financera mundial, aquesta tendència podria semblar sorprenent. No obstant això, encara que a causa de la crisi el percentatge de la riquesa en mans dels més acabats va descendir temporalment, la veritat és que ja s'han recuperat i fins i tot han augmentat aquest percentatge. A Estats Units, el 1% més ric de la població ha acaparat el 95% del creixement econòmic posterior a la crisi financera entre 2009 i 2011, mentre que el 90% amb menys recursos s'ha empobrit en aquest període.⁵ La Gran Recessió de 2008 no ha canviat la tendència cap a la concentració de la renda: la participació en la renda nacional nord-americana en mans del 10% més ric de la població es manté en el 50,4% (el percentatge més elevat des de la Primera Guerra Mundial).⁶ Si el percentatge d'ingressos que acapara el 1% més ric de la població s'hagués mantingut des de 1980, la resta dels nord-americans haurien tingut a la seva disposició 6.000 dòlars addicionals per persona el 2012.⁷

Les elits mundials són cada vegada més riques i, no obstant això, la major part de la població mundial s'ha vist exclosa d'aquesta prosperitat. Així, mentre les accions i beneficis de les empreses aconsegueixen nous rècords, els salaris com a percentatge del producte interior brut (PIB) s'han estancat. El fet que la fortuna conjunta de les 10 persones més riques d'Europa superi el cost total de les mesures d'estímul aplicades en la Unió Europea entre 2008 i 2010 (217.000 milions d'euros enfront de 200.000 milions d'euros)⁸ ens dóna una idea de la magnitud de la concentració de la riquesa. A més, les polítiques d'austeritat posteriors a la recuperació estan perjudicant en major mesura a les persones pobres, però enriquint a les riques. L'austeritat també està tenint un impacte sense precedents en les classes mitjanes.

En molts països, la població adinerada s'allunya cada vegada més de la resta en termes de riquesa. La base de dades dels ingressos més elevats del món (*The*

“El Govern més lliure del món, si existís, deixaria de ser acceptable si les seves lleis tendissin a generar una ràpida acumulació de la propietat en poques mans, fent que la immensa majoria de la població fos dependent i sense recursos”

Franklin Delano Roosevelt

“Cap societat pot ser feliç i pròspera si la major part dels seus ciutadans són pobres i miserables.”

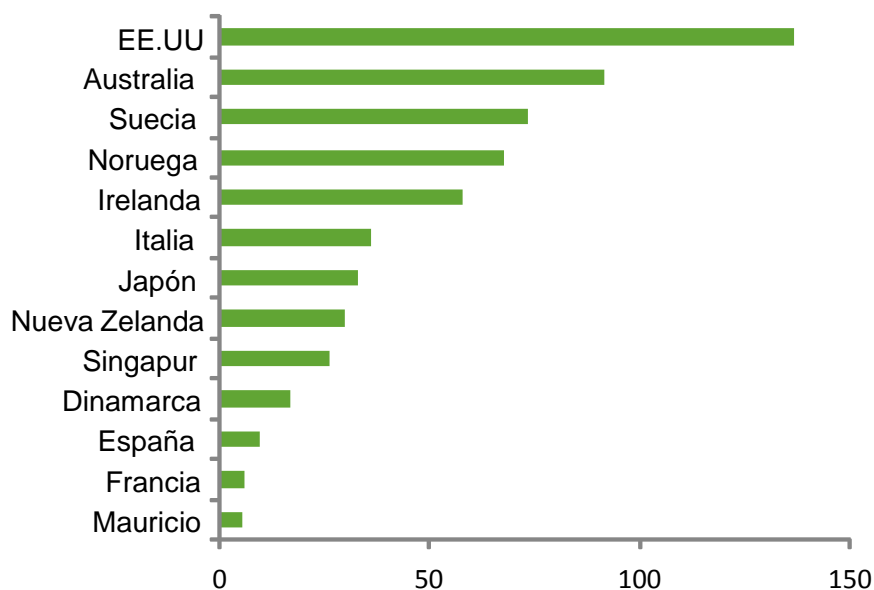
Adam Smith

World Top Incomes Database) abasta 26 països, amb informació sobre el percentatge d'ingressos abans d'impostos que va a les mans del 1% més ric de la població des de la dècada de 1980 (gràfic 1.1).⁹ En tots els països excepte dos (Colòmbia i els Països Baixos), el percentatge del total d'ingressos que està en mans del percentil més ric ha augmentat (i a Colòmbia s'ha mantingut entorn el 20%).¹⁰ El 1% més ric de la població de Xina, Portugal i Estats Units ha més que duplicat la seva participació en la renda nacional des de 1980, i la situació està empitjorant.¹¹ Fins i tot en països més igualitaris com Suècia i Noruega, la participació en la renda del 1% més ric de la població s'ha incrementat en més del 50% (gràfic 1.2).

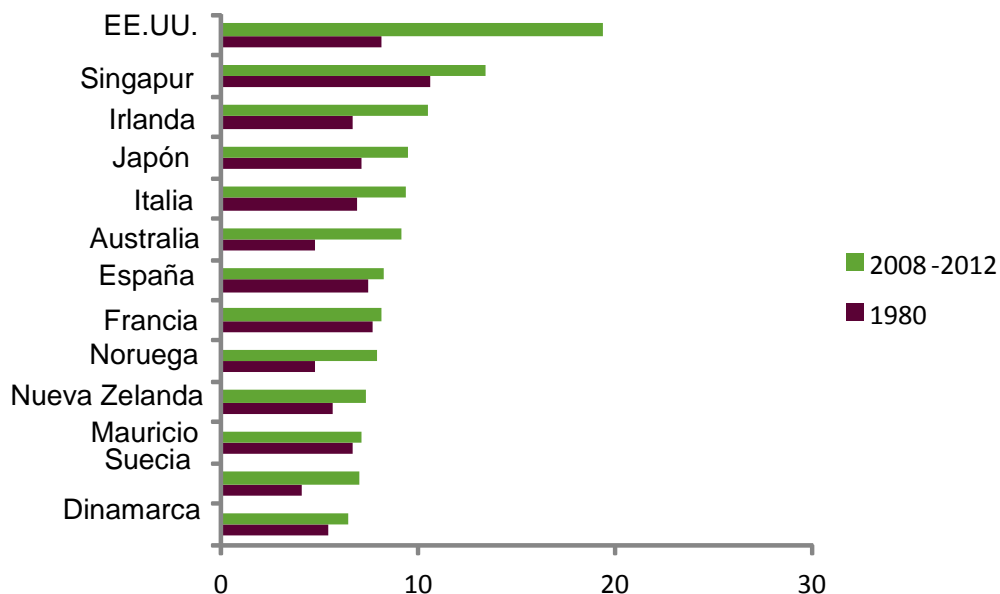
És probable que, en realitat, la concentració de riquesa sigui molt major, atès que una considerable quantitat dels ingressos dels més acabats s'oculten en paradisos fiscals. Es calcula que hi ha 18,5 bilions de dòlars no registrats i en tercers països de baixa tributació.¹²

Gràfic 1: Els rics s'enriqueixen

1.1 Percentatge de l'increment de la participació en la renda del 1% més ric, 1980-2012

1.2 Participació del 1% més ric en la renda nacional

Font: F. Alvaredo, A. B. Atkinson, T. Piketty and E. Saez, (2013) The World Top Incomes Database, <http://topincomes.g-mond.parisschoolofeconomics.eu/>. Només inclou països amb dades de 1980 i posteriors a 2008.

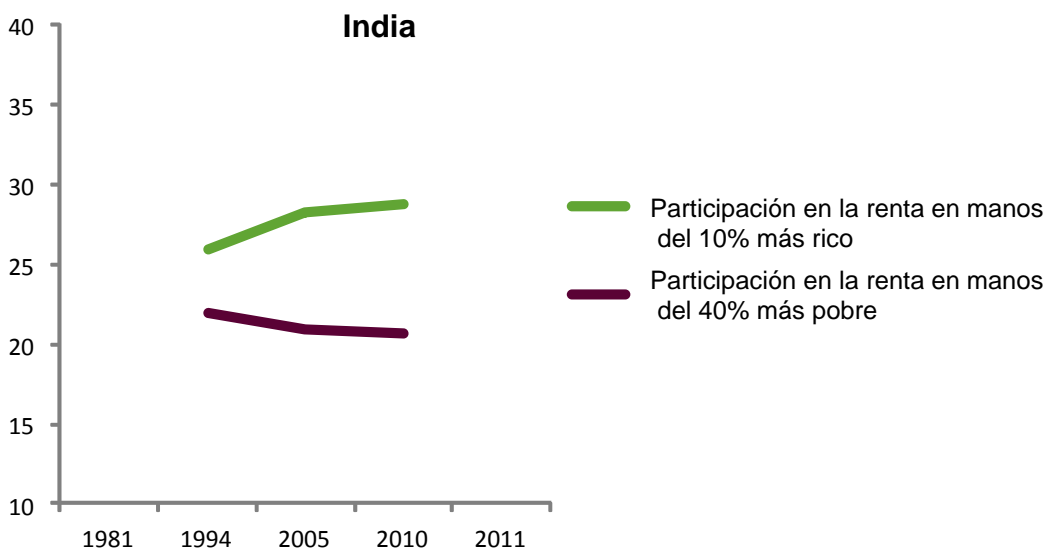
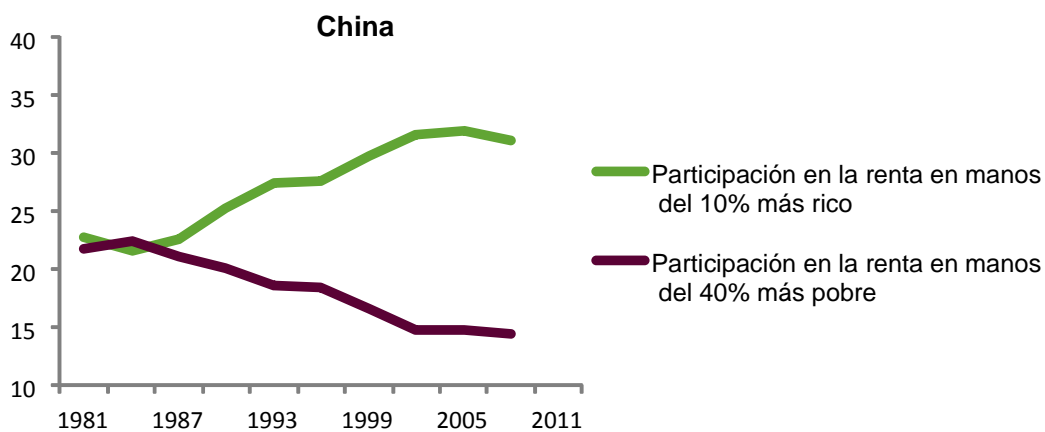
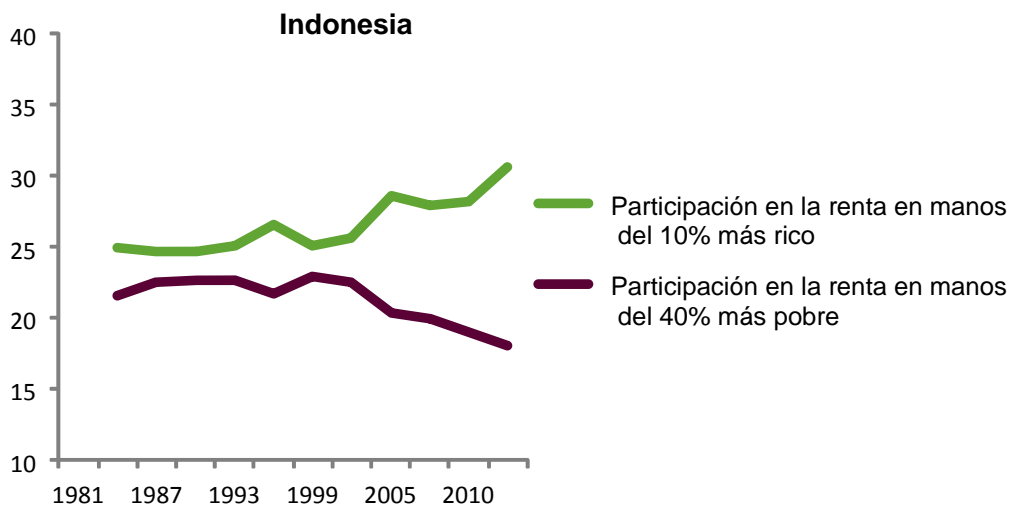
Amb prou feines hi ha dades disponibles sobre la participació en la renda nacional en mans de la població més rica als països més empobrits. No obstant això, existeixen altres dades que recolzen l'argument que la desigualtat està augmentant. Per exemple, entre 1988 i 2008 el coeficient de Gini va augmentar en 58 països (dels quals existeixen dades disponibles).¹³ Set de cada deu persones a tot el món viuen en països on la desigualtat s'ha incrementat.¹⁴

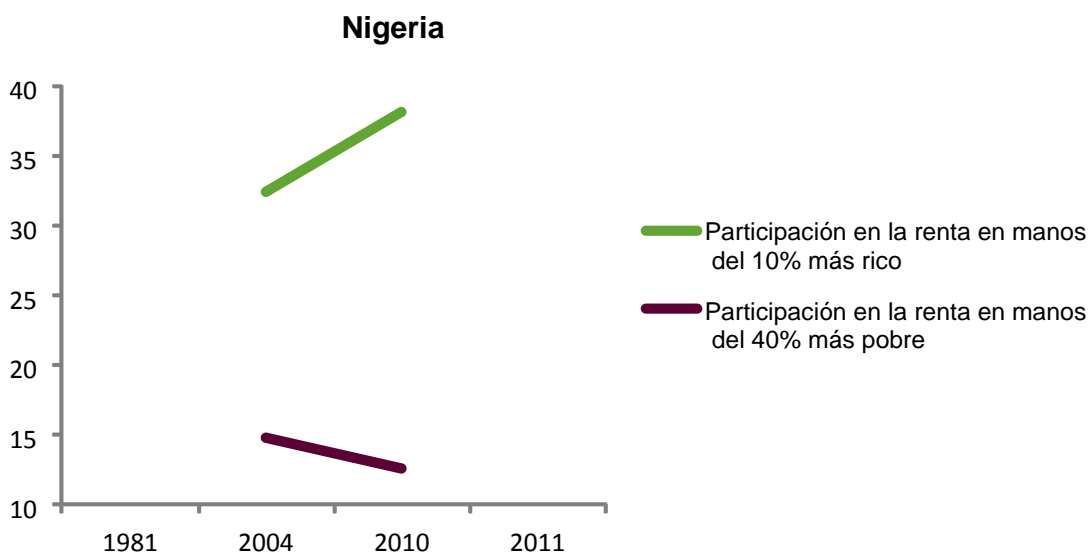
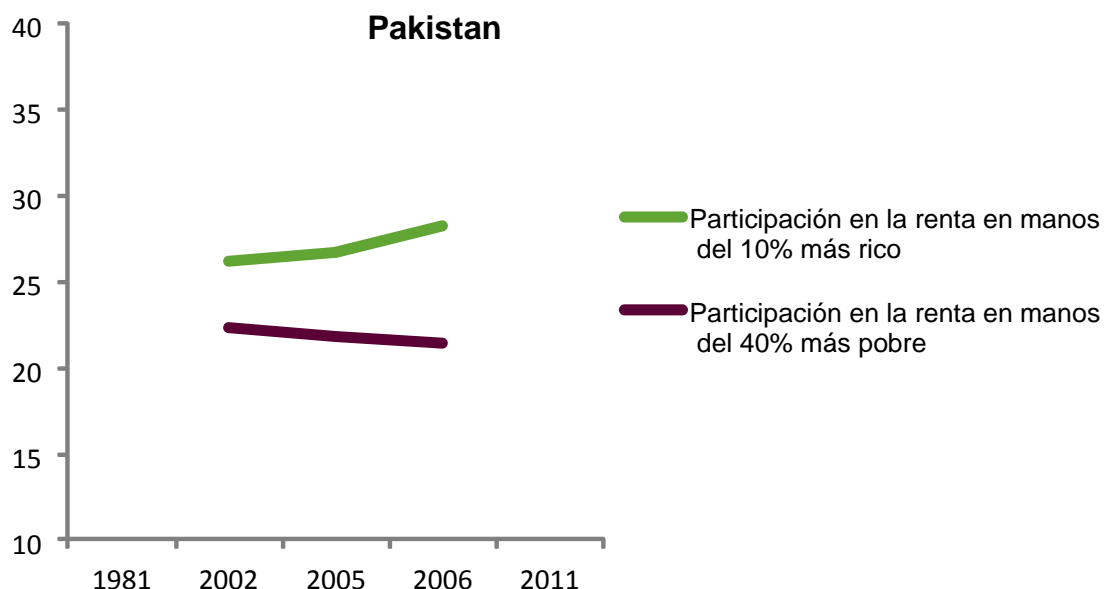
L'augment del nivell de desigualtat també és característic dels països de renda mitjana i població elevada, la importància de la qual radica que és on viu actualment la major part de la població pobra del món. Abans de la globalització, es tractava de països de renda baixa amb nivells de desigualtat considerablement inferiors. No obstant això, el creixement econòmic els ha situat entre els països de renda mitjana i ha creat una bretxa entre rics i pobres.

AUGMENT DEL NIVELL DE DESIGUALTAT EN CINC PAÏSOS DE RENDA MITJANA

El gràfic 2 revela fins a quin punt estan augmentant les desigualtats, i mostra com, durant els últims trenta anys, a Indonèsia, Xina, Índia, Pakistan i Nigèria (tots ells països de renda mitjana excepte Xina, que ara es considera de renda mitjana-alta) el 10% més ric de la població ha acumulat una participació en la renda nacional molt més gran que el 40% més pobre, i sembla que aquesta tendència continuarà.

Gràfic 2: Augment de la desigualtat en els països de renda mitjana seleccionats

Font: Banc Mundial (2013) Poverty and Inequality Database

Actualment també disposem de càlculs fiables sobre la distribució de la riquesa (enfrent de la distribució de l'ingrés) entre països. Segons *Credit Suisse*, el 10% de la població mundial posseeix el 86% dels recursos del planeta,¹⁵ mentre que el 70% més pobre (més de 3.000 milions d'adults) només compta amb el 3%. Pot afirmar-se que els multimilionaris més rics de l'actualitat no tenen parangó en la història. El mexicà Carlos Slim, propietari de grans monopolis a Mèxic i altres llocs, podria pagar els salaris anuals de 440.000 mexicans amb els ingressos que genera la seva riquesa.¹⁶

Quadre 1: La concentració de la riquesa mundial

Riquesa (dòlars americans)	Percentatge de la població mundial	Número d'adults (milions)	Percentatge de la riquesa mundial	Riquesa total (bilions de dòlars)
<10.000	68,7	3.207	3,0	7
10.000–100.000	22,9	1.066	13,7	33
100.000–1 milió	7,7	361	42,3	102
> 1 milió	0,7	32	41,0	99

Font: 'Global Wealth Report 2013'. Zurich: Credit Suisse

No obstant això, alguns països estan aconseguint resistir-se a aquesta tendència mundial. Durant l'última dècada, els països d'Amèrica Llatina han reduït la seva desigualtat, encara que aquests avanços han de matisar-se, ja que s'estan produint en alguns dels països més desiguals del món. A més, la velocitat i la profunditat de la reducció de la desigualtat varien d'un país a un altre, de manera que és massa aviat per parlar d'una tendència real.

Entre els països membres del G20, les economies emergents solien ser les més desiguals (per exemple Sud-àfrica, Brasil, Mèxic, Rússia, Argentina, Xina i Turquia) mentre que els països desenvolupats solien tenir menors nivells de desigualtat (França, Alemanya, Canadà, Itàlia, i Austràlia). Tanmateix, fins i tot això està canviant, i en l'actualitat els nivells de desigualtat estan augmentant en tots els països de renda alta del G20 (a excepció de Corea del Sud), mentre que a Brasil, Mèxic i Argentina la desigualtat s'està reduint.

LA DESIGUALTAT PREOCUPA ALS CIUTADANS

En l'actualitat, els debats sobre la desigualtat i la concentració dels ingressos i la riquesa són un dels temes més importants del debat polític mundial. Però no sempre ha estat així. Fa només uns anys Anne Krueger, llavors Primera Sotsdirectora Gerent del Fons Monetari Internacional (FMI) va declarar:¹⁷ *“Les persones pobres estan desesperades per millorar les seves condicions materials en termes absoluts, en lloc d'avançar en l'àmbit de la distribució dels ingressos. Per tant, sembla molt millor centrar-se en l'empobriment que en la desigualtat”*.

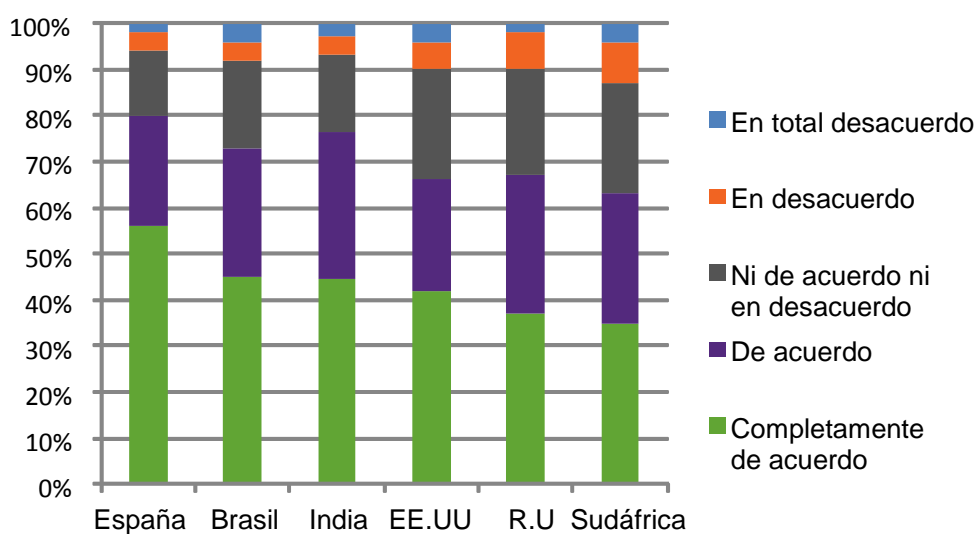
Aquesta visió ja no és la predominant, què és el que ha canviat el debat? Les dades exposades en el capítol anterior són parcialment responsables d'aquest canvi, a més d'anar en contra del consens generalitzat sobre la idea que la prosperitat compartida i el creixement inclusiu haurien de ser un objectiu de primer ordre. Per contra, el creixement econòmic sembla seguir més aviat un model en el qual “el vencedor s'ho emporta tot”. Estudis recents també indiquen que la desigualtat crònica retarda el creixement econòmic a llarg termini,¹⁸ i dificulta la reducció de la pobresa.¹⁹

Les recents recerques que corroboren l'augment de la desigualtat estan influïnt en l'opinió pública mundial. El sondeig mundial dut a terme pel *Pew Research Center Global Attitudes Project* indica que l'augment de la desigualtat preocupa als ciutadans de tots els continents.²⁰ El novembre de 2013, el Fòrum Econòmic Mundial va llançar el seu informe *Perspectives de l'Agenda Mundial 2014*, en el

qual 1.592 membres de les elits mundials van situar les creixents disparitats en matèria d'ingressos com el segon major risc mundial dels propers 12 a 18 mesos.²¹

Una enquesta encarregada recentment per Oxfam no només recolza aquestes conclusions, sinó que a més posa de manifest que la major part de la ciutadania considera que les lleis i normatives estan concebudes per afavorir als rics. L'enquesta, realitzada en sis països (Espanya, Brasil, Índia, Sud-àfrica, el Regne Unit i Estats Units), posa de manifest que la majoria dels ciutadans (vuit de cada deu a Espanya, per exemple) considera que les lleis estan dissenyades per afavorir als rics. De la mateixa manera, la majoria dels ciutadans estava d'acord amb l'afirmació que “els rics tenen massa influència en el rumb del país” (gràfic 3).

Gràfic 3: Enquesta d'Oxfam sobre les opinions sobre la riquesa i el poder en sis països el 2013

Font: Enquesta realitzada per Oxfam. Es va preguntar als enquestats si estaven d'acord amb l'afirmació: “Els rics tenen massa influència en el rumb d'aquest país”.

En els següents capítols del present informe s'analitzarà de quina manera l'augment de la desigualtat en el si dels països influeix en el procés polític i desvirtua les institucions en favor dels rics, la qual cosa dificulta els intents d'enfortir la participació política i de construir sistemes polítics inclusius. Com diu la famosa cita de Louis Brandeis, que va ser Jutge del Tribunal Suprem dels Estats Units²² “*podem tenir democràcia, o podem tenir la riquesa concentrada en poques mans, però no podem tenir ambdues*”. Si com a nacions i com a comunitat internacional triem la segona opció, estem acceptant que les institucions democràtiques siguin més febles, la qual cosa donarà lloc, inevitablement, a una major desigualtat econòmica i a tot el que aquesta implica. La resta del present informe explica com succeiria això i quines lliçons històriques podem aplicar per revertir aquesta perjudicial tendència.

2 LA MANIPULACIÓ DEL SISTEMA A FAVOR DE LES ELITS

Els mercats no són ens autònoms i espontanis que funcionen segons les seves pròpies lleis naturals. En realitat, són construccions socials amb lleis establertes per institucions i regulades per governs que han de rendir comptes davant els participants al mercat i els ciutadans. Quan existeix creixement i reducció de la desigualtat és perquè les lleis que regeixen els mercats actuen *a favor* de les classes mitjanes i dels col·lectius més pobres de la societat. No obstant això, quan només guanyen els rics, és perquè les lleis s'estan començant a inclinar exclusivament en favor dels seus interessos.

Oxfam porta 70 anys treballant per combatre la pobresa i la injustícia en més de 90 països. Oxfam ha lluitat contra l'endeutament insostenible i contra els paradisos fiscals i, en el transcurs d'aquestes experiències, ha presenciat de primera mà com les persones i els col·lectius rics s'apropien de les institucions polítiques per al seu propi benefici en detriment de la resta de la societat. Vivim un nivell de desigualtat sense precedents que posa de manifest que, si no s'estableixen controls sobre les institucions representatives, aquestes es deterioraran encara més i les diferències de poder entre rics i pobres podrien perpetuar-se fins a fer-se irreversibles.

La preocupació d'Oxfam per l'augment de la concentració de la riquesa i per la inequitat de la representació política està avalada per sòlides dades quantitatives. Un informe recent presenta dades estadístiques de pes que demostren que les preferències polítiques dels nord-americans acabalats estan *majoritàriament* representades al Govern del país, en comparació d'aquelles de les classes mitjanes. Per contra, les preferències dels ciutadans més pobres no demostren impacte estadístic algun sobre la distribució del vot dels seus representants electes. Si aquesta tendència es manté, el més probable és que les polítiques públiques reproduïxin les condicions que estan empitjorant la desigualtat econòmica i l'exclusió política.²³

De quina manera les lleis que regulen les economies nacionals es subordinen als interessos de les elits? Es tracta d'un problema inherent a la naturalesa de la política. Com hem vist, la influència dels grups acabalats dona lloc a desequilibris en els drets i la representació política. Com a resultat, aquests grups poderosos segresten la presa de decisions de les funcions legislatives i regulatòries.²⁴

A continuació s'exposen uns exemples breus que demostren la validesa del nostre argument en diferents contextos.

LA INTERACCIÓ ENTRE LA DESIGUALTAT I LA MANIPULACIÓ DE LES REGLES POLÍTIQUES

La concentració de la riquesa en mans de les elits dona lloc a una influència política indeguda que, en últim terme, arrabassa als ciutadans els ingressos procedents dels recursos naturals, genera polítiques fiscals injustes, fomenta les

pràctiques corruptes i desafia el poder normatiu dels governs. El conjunt d'aquestes conseqüències empitjora la rendició de comptes i la inclusió social. Tot això es produeix en contextos diferents. A continuació s'exposen alguns estudis de cas de contextos nacionals molt diferents.

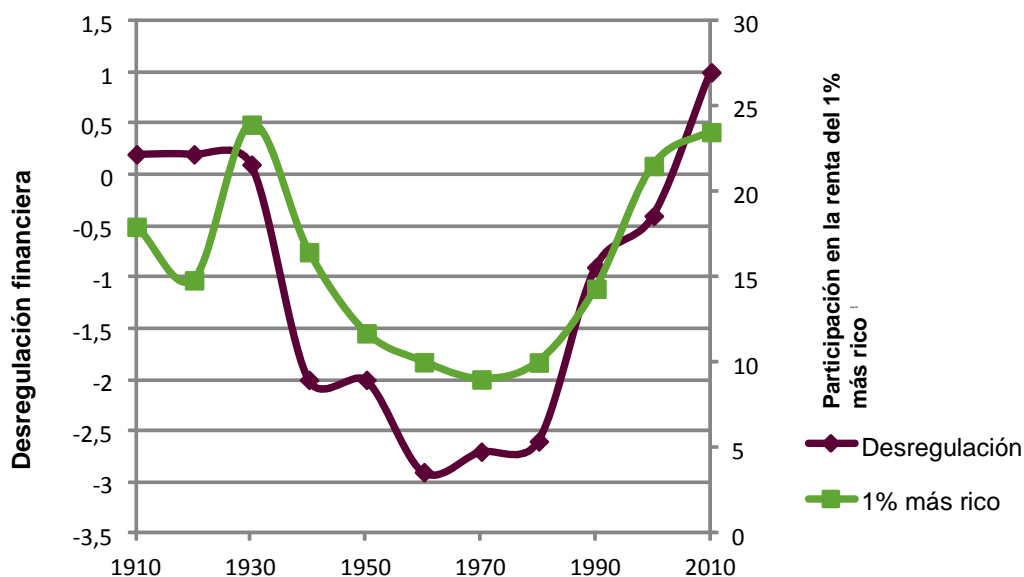
Comprar la política: com els diners esbiaixen la representació política i impulsen la desigualtat als Estats Units

Des de finals de la dècada de 1970, l'escassa regulació del paper dels diners en l'esfera política ha permès que els ciutadans acabats i les grans empreses exerceixin una influència indeguda en l'elaboració de polítiques estatals. Un resultat pernicios és la manipulació de les polítiques públiques en favor dels interessos de les elits, que ha coincidit amb una major concentració de riquesa en mans del 1% més ric de la població des dels inicis de la Gran Depressió.

A mesura que les polítiques en favor de les grans empreses han anat guanyant importància, el poder de negociació dels sindicats s'ha desplomat i el valor real del salari mínim i d'altres mesures de protecció s'ha deteriorat. Ara és més difícil que els sindicats s'organitzin, i més fàcil que les grans empreses puguin rebaixar els salaris i reduir les prestacions dels treballadors. Els grups d'interès acabats també han utilitzat el seu poder econòmic per influir sobre els legisladors i l'opinió pública, i així aconseguir mantenir a la baixa la pressió sobre les plusvàlues i els tipus impositius que graven les rendes altes, així com per crear llacunes fiscals en favor de les grans empreses. Atès que els tipus impositius que graven el capital són menors que els que graven els ingressos, milions de treballadors americans mitjans estan subjectes a uns tipus impositius més elevats que les persones riques.

A partir de la dècada de 1980, els sectors financer i bancari van injectar milions de dòlars destinats a desfer les normatives engegades després de la fallida borsària i la Gran Depressió de la dècada de 1930. La desregulació ha tingut dues grans ramificacions: d'una banda, els directius d'empreses vinculades als sectors bancari i financer s'han fet excepcionalment rics, i d'altra banda ha augmentat el risc dels mercats mundials, la qual cosa ha culminat en la crisi econòmica mundial que va començar en 2008. Tal com mostra el gràfic 4, existeix una correlació directa entre la desregulació financera i la desigualtat econòmica als Estats Units.

Gràfic 4: La relació entre desregulació financera i desigualtat als Estats Units

Font: Financial Deregulation, <http://www.nber.org/papers/w14644.pdf>; Income share - Piketty and Saez (2003, 2012)

El 2010 el President Obama va promulgar la llei de reforma de Wall Street i de protecció del consumidor (coneguda com a Llei Dodd-Frank), que el seu objectiu és regular els mercats financers i així protegir l'economia d'una segona gran crisi. No obstant això, el sector financer s'ha gastat més de mil milions de dòlars a pagar als centenars de persones que fan incidència política per afeblir la Llei i retardar la seva plena aplicació. De fet, el 2012 les cinc majors associacions de consumidors van utilitzar els serveis de vint persones dedicades a defensar la Llei Dodd-Frank, mentre que els cinc grups financers més importants van enviar a 406 persones per advocar per la seva derogació. Malgrat que la Llei Dodd-Frank es va promulgar fa més de tres anys, només 148 de les seves 398 disposicions s'han acabat, i el sistema financer segueix sent tan vulnerable a les crisis com l'era el 2008.²⁵

L'impacte de l'austeritat a Europa: l'augment de la bretxa de desigualtat

La desigualtat d'ingressos anava en augment a diversos països europeus ja abans de la crisi, malgrat l'elevat nivell de creixement econòmic.²⁶ Portugal i el Regne Unit ja es trobaven entre els països més desiguals de l'Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmics (OCDE),²⁷ la qual cosa posa seriosament en dubte el grau d'equitat del creixement en aquests països una vegada que hagin sortit totalment de la recessió.

Amb l'enorme pressió dels mercats financers, s'han engegat programes d'austeritat en tota Europa malgrat les massives protestes ciutadanes. Aquestes mesures, basades en impostos regressius i en profundes retallades de la despesa (especialment en serveis públics com l'educació, l'atenció sanitària i la protecció social), ja han començat a desmantellar els mecanismes de reducció de la desigualtat que permeten un creixement sostenible. Les mesures d'austeritat també han tractat d'afeblir els drets laborals. Els col·lectius més pobres de la societat han estat els més perjudicats, ja que són les persones més vulnerables els qui suporten la responsabilitat dels excessos de les últimes

dècades, malgrat ser els menys culpables d'ells. Encara que de forma tardana, els principals defensors de l'austeritat, com el FMI, estan començant a reconèixer que les dures mesures d'austeritat no han donat els resultats esperats en termes de creixement i recuperació econòmics, i que de fet han empitjorat les perspectives de creixement i igualtat.²⁸

Mentrestant, el 10% més ric de la població ha vist com la seva participació en el total d'ingressos ha augmentat. Els ingressos conjunts de les deu persones més riques d'Europa superen el cost total de les mesures d'estímul aplicades en la UE entre 2008 i 2010 (217.000 milions enfront de 200.000 milions d'euros).²⁹

L'origen dels multimilionaris indis

En l'última dècada el nombre de multimilionaris a l'Índia ha passat de menys de 6 a 61, de manera que en un país on viuen 1.200 milions de persones, només unes desenes d'elles posseeixen en conjunt una riquesa d'aproximadament 250.000 milions de dòlars. El més sorprenent és la participació d'aquesta elit minoritària en la renda nacional, ja que el percentatge de la riquesa nacional que posseeixen s'ha incrementat vertiginosament, passant de l'1,8% en 2003 al 26% en 2008 - encara que s'ha reduït després de la crisi financera mundial.³⁰

Segons algunes estimacions, la meitat dels multimilionaris indis han forjat la seva fortuna en "sectors rendistes".³¹ Es tracta de sectors on els beneficis depenen de l'accés a recursos escassos, l'accés dels quals és possible exclusivament a través de permisos del Govern, i per tant són susceptibles a la corrupció dels actors poderosos, i que no generen riquesa. És el cas del sector immobiliari, la construcció, la mineria i les telecomunicacions. De fet, és ben sabut que la promoció immobiliària és el negoci més opac de l'Índia: es mouen enormes summes de diners il·legals i amb prou feines es recapten impostos.³² La riquesa acumulada per les rendes és possible gràcies a l'acció conjunta del Govern i els grups de poder, gràcies a la qual les normatives econòmiques juguen en favor de les elits.

Malgrat els increïbles beneficis econòmics que han obtingut unes poques desenes d'indis, la pobresa i la desigualtat segueixen imperant al país. Mentre el nombre de multimilionaris s'ha multiplicat per deu, la despesa governamental dedicada a les necessitats dels col·lectius més pobres i vulnerables de la societat segueix sent notablement baixa. Per exemple, la despesa pública dedicada a l'assistència sanitària a l'Índia només ascendeix al 1% del seu PIB.³³ Recentment el Banc Asiàtic de Desenvolupament va llançar el seu Índex de Protecció Social (que avalua la despesa de cada país en els col·lectius pobres i econòmicament vulnerables), en el qual l'Índia es situa en el lloc 23 dels 35 països de la zona. Índia es troba en la meitat inferior de la classificació, en la dotzena posició, fins i tot considerant només els 19 països de renda baixa a mitjana.³⁴

La corrupció i les llacunes legals fan que els ingressos fiscals necessaris per fer front a la desigualtat siguin massa reduïts o es malversin. Les fortunes pastades pels nous multimilionaris indis solen ocultar-se a través de societats fictícies establertes en altres països, de manera que els resulta fàcil evadir els impostos.³⁵ Un recent informe realitzat per Oxfam Índia demostra que l'eliminació de l'impost de successions (el 1985) i l'aplicació de l'impost sobre la renda únicament als actius no productius (limitació establerta el 1993, i per la qual queden exclosos els actius financers) ha fet que la ràtio entre els impostos i el

PIB sigui baixa, i està facilitant una major concentració de la riquesa. L'estructura impositiva índia també és enormement regressiva, i els impostos directes com els que graven els ingressos, els beneficis i les plusvàlues només suposen el 37,7% del total.³⁶

Frau fiscal i sistemes fiscals regressius: manipulació de las lleis al Pakistan

El vincle entre concentració de la riquesa, apropiació dels recursos i poder de les elits sobre el Govern, així com l'augment de la desigualtat, resulten especialment obvis al Pakistan. El Parlament acull a les elits més riques del país, que formulen lleis econòmiques especialment dissenyades per afavorir els seus limitats interessos, sense amb prou feines treballar per enfortir les capacitats de l'Estat o estimular el poder econòmic dels milions de ciutadans als quals teòricament representa.

Cap altre país il·lustra millor el problema que suposa el frau fiscal dels impostos sobre la renda i sobre els actius. Dels 10 milions de persones que haurien de ser contribuents, només 2,5 milions estan registrats com a tals, la qual cosa fa que els ingressos fiscals de Pakistan estiguin entre els més baixos del món. La seva ràtio d'impostos en relació al PIB és la més baixa del món, menor fins i tot que el de Sierra Leone.³⁷

Tot i que la renda mitjana dels parlamentaris és de 900.000 dòlars (el més ric posseeix 37 milions de dòlars), molt pocs paguen impostos. Una revisió de les assemblees provincials i parlamentàries realitzada el 2010 va revelar que el 61% dels legisladors no van pagar impostos sobre la renda l'any que es van presentar a les eleccions; entre ells es troben Yousaf Raça Gillani, el llavors Primer Ministre, els 25 membres del seu gabinet, i el Ministre de Finances Abdul Hafeez Sheikh.³⁸

Són els parlamentaris els qui creen les lleis que permeten aquestes llacunes i legalitzen les seves exempcions fiscals. Per exemple, una llei de la dècada de 1990 impossibilita que les autoritats puguin fer preguntes sobre les transferències monetàries des de l'estranger. Incapaç de determinar si més no si els diners s'ha obtingut de forma legal, aquesta llei permet que milers de milions de rupies s'ingressin des de Dubai de tornada a Pakistan sense cap control. Els rics terratinents que dominen el Parlament també eludeixen pagar impostos a través d'exempcions a l'agricultura, la qual cosa resulta especialment penós per a la classe mitjana pakistanesa, ja que gairebé la meitat de la població es dedica a aquest sector, els ingressos del qual amplien la bretxa entre rics i pobres.

Molts dels pakistanesos més pobres, i fins i tot els de classe mitjana, no guanyen prou com per tributar. No obstant això, se'ls exigeix que paguin impostos sobre les vendes, la qual cosa els suposa una imposició molt més onerosa que per als rics, una que alimenta un sistema injust. En relació a l'injust sistema fiscal de Pakistan, l'administrador tributari jubilat Riyaz Hussain Naqvi va afirmar que “*és un sistema de les elits, per les elits i per a les elits... es tracta d'un sistema asimètric en el qual els pobres subvencionen als rics*”.³⁹

L'absència d'una autèntica base fiscal fa que l'Estat hagi de recolzar-se en els préstecs i l'ajuda internacional. I el que és més important, la falta d'ingressos fiscals interns limita la inversió governamental en serveis bàsics com l'educació,

l'atenció sanitària i la infraestructura, la qual cosa impedeix el creixement d'una classe mitjana forta i dinàmica, perpetuant així la creixent desigualtat econòmica i política de Pakistan.

Anti-competència i fallades regulatòries: l'home més ric del món

Uns marcs regulatoris deficients configuren un entorn ideal per a les pràctiques empresarials anticompetitives. L'absència de competència permet que les empreses puguin imposar uns preus desorbitats, la qual cosa perjudica als consumidors i en últim terme produeix un increment de la desigualtat econòmica. Quan les elits s'aprofiten que les autoritats antimonopoli són febles o incompetents, la formació de preus s'assembla a un lloguer del Govern a les grans empreses. Si el Govern no actua quan les empreses en posició dominant impedeixen la competència, tàcitament està permetent que aquestes s'apropriïn d'uns beneficis no guanyats, i amb ells una transferència d'ingressos dels sectors més desfavorits de la societat als més rics. Els béns de consum s'encareixen i, si no augmenten els ingressos, la desigualtat s'agreuja.⁴⁰

La privatització del sector de les telecomunicacions mexicà fa 20 anys ofereix un clar exemple dels vincles entre el comportament monopolístic, la feblesa i falta d'adequació de les institucions jurídiques i reguladores i la consegüent desigualtat econòmica.

El mexicà Carlos Slim sol ostentar el títol de la persona més rica del món, amb una riquesa neta que segons es calcula és d'uns 73.000 milions de dòlars. L'enormitat de la seva fortuna es basa a haver-hi establert un monopoli gairebé total del sector mexicà dels serveis de telefonia fixa i mòbil, així com dels de banda ampla. Slim és President i Director Executiu d'Amèrica Mòbil, l'empresa que controla gairebé el 80% dels serveis de línia fixa i el 70% dels serveis mòbils del país. Un recent estudi de l'OCDE sobre la política i la regulació de les telecomunicacions a Mèxic va concloure que el monopoli del sector havia repercutit negativament en l'economia, a més d'implicar un cost constant per al benestar dels ciutadans, que han hagut de pagar preus inflats per les telecomunicacions.⁴¹

L'informe de l'OCDE assegura que el "incessant" comportament monopolístic d'Amèrica Mòbil està facilitat per un "sistema jurídic disfuncional" que ha substituït el dret i la responsabilitat del Govern electe de desenvolupar la política econòmica i regular els mercats. Aquest sistema ha impedit la creació d'un mercat de les telecomunicacions dinàmic i competitiu. De fet, molts dels instruments normatius amb què compten la majoria dels països de l'OCDE no existeixen a Mèxic.⁴²

El fracàs de l'Estat a l'hora de posar fre a aquest comportament monopolístic implica enormes costos. Mèxic té un elevat nivell de desigualtat, a més del PIB més baix de tots els països de l'OCDE. Com demostren la resta de països de l'OCDE, un sector de les telecomunicacions més eficient (sobretot quant a la banda ampla) pot exercir un paper molt important a l'hora d'impulsar el creixement econòmic i reduir la pobresa, especialment quan existeix una nombrosa població rural, com és el cas de Mèxic. L'OCDE calcula que les disfuncions del mercat derivades del sector de les telecomunicacions han generat una pèrdua de benestar de 129.200 milions de dòlars entre 2005 i 2009,

o l'1,8% del PIB cada any.

Fluxos il·lícits i corrupció: desigualtat a Àfrica, un continent ric en recursos

Els nous descobriments de recursos naturals estan impulsant una explosió del creixement econòmic a l'Àfrica subsahariana. El PIB dels països productors de petroli, com Guinea Equatorial i Angola, ha crescut a una taxa mitjana anual de més del 10% des de l'any 2000. Les exportacions de petroli, gas natural, metalls i minerals també han recolzat l'enorme creixement de països com Tanzània, Zàmbia, la República Democràtica del Congo i Namíbia.⁴³ No obstant això, i a pesar que diversos països africans es troben entre les economies del món amb un creixement més ràpid, segueix existint un predomini de la desigualtat que obstaculitza la reducció de la pobresa.⁴⁴ De fet, es dona una correlació positiva entre el nivell de recursos que exporten els països africans i els seus nivells de desigualtat (mesurats pel coeficient de Gini).⁴⁵

Als països on els organismes reguladors són febles, algunes empreses també infravaloren els actius pels quals tributen i paguen drets d'explotació. A mesura que tant les empreses com els particulars que participen en aquestes empreses extractives s'enriqueixen, igual que els seus aliats polítics, les mesures per reduir la pobresa i la desigualtat reben cada vegada menys atenció.

Frau fiscal i desigualtat

Les empreses extractives internacionals utilitzen la seva influència per assegurar-se que els països rics en recursos els ofereixin generoses subvencions i mecanismes de frau fiscal. Una recent recerca d'Oxfam revela que l'extracció d'urani a Níger només aporta del 4% al 6% del pressupost públic, malgrat ser el principal producte que exporta el país. AREVA és una gran multinacional del sector energètic que ha desenvolupat activitats mineres a Níger. Oxfam ha esbrinat que les seves dues filials, Somaïr i Cominak, estan exemptes del pagament de drets, de l'IVA i fins i tot dels impostos sobre els carburants; a més, existeix una "disposició per a la reconstrucció de les mines" que els permet minimitzar l'impost de societats si reserven el 20% dels seus beneficis.⁴⁶

Fiscalitat i despesa pública

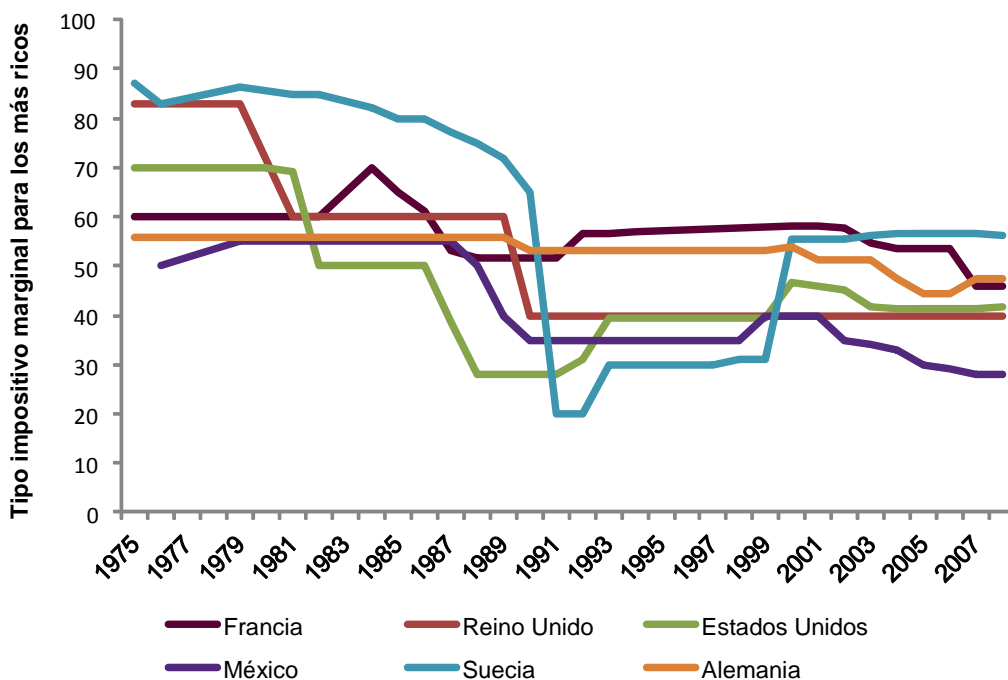
Un altre mecanisme transmissor de privilegis són els canvis en les polítiques fiscals en benefici de les elits. Des de finals de la dècada de 1970, en 29 dels 30 països sobre els quals existeixen dades disponibles existeix un tipus impositiu marginal menor per als sectors més rics de la societat.

"La riquesa de recursos hauria d'impulsar la prosperitat en el continent, i no debilitar el creixement inclusiu, fomentar la corrupció i danyar el medi ambient... En masses ocasions les indústries extractives, amb la complicitat de funcionaris governamentals corruptes, estan robant a Àfrica la seva riquesa i el seu potencial per a la despesa social. Els ciutadans africans han de rebre el que veritablement els hi correspon dels ingressos i regalies que les indústries extractives paguen als seus governs"

Winnie Byanyima

Directora Executiva d'Oxfam Internacional

Gràfic 5: Tipus impositius marginals màxims (en els països seleccionats)

Font: 'Top Marginal Personal Income Tax Rates, 1975-2008', Tax Policy Center, http://www.taxpolicycenter.org/taxfacts/Content/PDF/oced_historical_toprate.pdf. Ofereix dades de França, Regne Unit, Estats Units, Mèxic, Suècia i Alemanya.

A diversos països, aquest descens dels tipus impositius màxims s'ha vist acompanyat d'un dràstic increment del percentatge dels ingressos abans d'impostos que acumula el 1% més ric de la població. A mesura que els tipus impositius màxims van començar a reduir-se, alguns sectors van començar a beneficiar-se de canvis legals que van fer augmentar els ingressos d'aquests sectors. *“Els factors polítics que van conduir a la reducció dels tipus impositius màxims (com la que van dur a terme Reagan i Thatcher a Estats Units i el Regne Unit en la dècada de 1980) van venir acompanyats d'altres canvis legislatius que, com la desregulació, podrien ser la causa de l'increment dels ingressos més alts, sense comptar amb l'impuls que van donar al creixement del sector dels serveis financers... i al dels serveis jurídics”*.⁴⁷ Així, els membres més rics de la societat no només van rebre un major percentatge del pastís econòmic, sinó que van tributar menys per ell.

Les decisions sobre la despesa pública també es veuen afectades per la concentració de l'ingrés. El cas més notori i infame és, probablement, el rescat del sector financer després de la crisi financera mundial de 2008. A diversos països, el sector financer ha segrestat economies senceres, en la mesura en què l'amenaça de ser “massa gran per caure” ha desviat milions de dòlars cap al sector en forma de subvencions, i ha exercit una influència indeguda sobre el Govern nord-americà (un procés que Simon Johnson, ex economista cap del FMI, ha qualificat de “cop d'estat silencios”) ⁴⁸.

A més, els acabats grups d'interès sovint desafien els intents de crear serveis públics de qualitat o una cobertura sanitària universal. Aquest tipus de polítiques es consideren una amenaça per al manteniment d'una elevada concentració de la riquesa i del nivell d'ingressos. Dades recents d'Amèrica Llatina (que s'analitzaran en el següent capítol) demostren que la prestació de serveis públics redueix considerablement la desigualtat d'ingressos, però és poc probable que

això ocorri si les persones molt riques exerceixen una influència indeguda sobre el procés polític de presa de decisions.

Ocults a simple vista: una xarxa mundial de secrets bancaris

El desenvolupament, durant els últims trenta anys, d'una xarxa mundial de paradisos fiscals ha implicat profundes conseqüències per a l'augment de la desigualtat econòmica. Així s'oculten grans quantitats de riquesa, que en gran manera queden lliures del pagament d'impostos, impedit que les arquies nacionals disposin de recursos fonamentals que podrien utilitzar-se en benefici de la societat. Un estudi estima, de forma conservadora, que la quantitat de diners en països de baixa tributació ascendeix a 18,5 bilions de dòlars,⁴⁹ quan per exemple el PIB d'Estats Units, el país més ric del món, és de 15,8 bilions de dòlars.⁵⁰ Al mateix temps, aquestes jurisdiccions amb un nivell impositiu molt baix han generat una "carrera de mínims" que ha contribuït a reduir més i més els tipus impositius que graven a les empreses i la renda dels particulars més rics.⁵¹ El 2011, encara que les exportacions de coure de Zàmbia van generar 10.000 milions de dòlars, els ingressos estatals per aquest metall van ser de només 240 milions de dòlars⁵² (en un país on el 69% de la població viu amb menys d'1,25 dòlars al dia).⁵³ Aquesta xarxa de secretisme i de tipus impositius reduïts facilita els fluxos il·lícits de grans sumes de capital procedent dels països més pobres. Es calcula que entre 2008 i 2010, els països d'Àfrica subsahariana van perdre d'aquesta manera una mitjana de 63.400 milions d'euros anuals, és a dir, més del doble de l'ajuda internacional que van rebre.⁵⁴

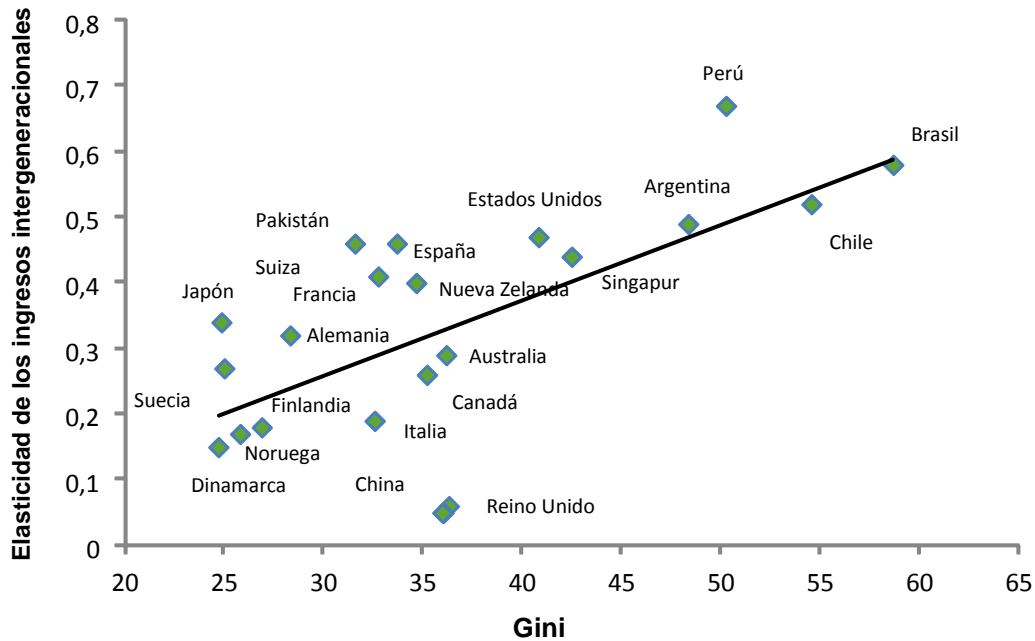
3 TRANSMISSIÓ DE PRIVILEGIS: LA PERPETUACIÓ DE LA BRETXA ENTRE RICS I POBRES

Diners criden diners, i una vegada que el sistema polític i institucional està dissenyat per afavorir a l'elit, la consolidació dels seus privilegis es transmet a través de diversos mecanismes. Aquesta “transmissió de privilegis” afecta a elements que d'una altra manera haurien de generar igualtat d'oportunitats i protecció per a tots els membres de la societat. El que en certa manera sembla i sona com una meritocràcia, és en realitat el resultat d'unes normes dissenyades en favor de les elits. L'educació de qualitat i altres serveis públics beneficien sobretot a una minoria, que compta amb més oportunitats per desenvolupar-se.

La igualtat d'oportunitats és un principi fonamental en les societats modernes i inclusives. Significa que els assoliments i resultats d'una persona no han de dependre de la seva raça, gènere, família o qualsevol altra característica immutable. Existeixen arguments sòlids per defensar l'existència d'un cert nivell de desigualtat d'ingressos en qualsevol societat, ja que aquesta pot deure's a la iniciativa, l'esforç i els mèrits, com ja s'ha exposat; però molt pocs s'oposarien a la igualtat d'oportunitats per a tothom. Dades recents posen de manifest que existeix una estreta correlació entre la desigualtat d'ingressos i la desigualtat d'oportunitats: les oportunitats que els fills tindran en la seva vida depenen en gran manera de la situació socioeconòmica dels seus pares.⁵⁵

En una societat veritablement igualitària existiria un elevat grau de mobilitat social, alguna cosa que no ocorre quan el nivell de desigualtat econòmica és elevat. El professor universitari Milers Corak ha relacionat el coeficient de Gini i el grau de dependència entre els ingressos d'una persona i els de els seus pares (gràfic 6). Per exemple a Dinamarca, un dels països amb un coeficient Gini més baix, només el 15% dels ingressos actuals d'un adult jove depenen dels ingressos dels seus pares; a Perú, un país amb un dels coeficients de Gini més elevats del món, dos terços del que guanya actualment una persona es relacionen amb el que els seus pares van guanyar en el passat. Aquesta relació es coneix com “la corba del Gran Gatsby”, perquè com va dir F. Scott Fitzgerald, els rics “no són com tu i jo”. I tampoc ho són els seus fills.

Gràfic 6: Vincle entre els ingressos dels fills i el que van guanyar els seus pares

Font: M Corak (2012) Inequality from Generation to Generation: The United States in Comparison

Aquestes dades posen de manifest “l’acaparament d’oportunitats”, és a dir, el procés que perpetua les desigualtats,⁵⁶ que té lloc quan grups concrets assumeixen el control de recursos i actius valuoses en el seu propi benefici i “tracten de garantir els beneficis que generen els recursos capturats”.⁵⁷ Pot tractar-se de diferents tipus de recursos, com la despesa pública, l’accés a una educació de qualitat o les ocupacions millor remunerades. Fins i tot en països de gran mobilitat social com Canadà i Dinamarca, els fills i filles de pares rics tenen més possibilitats de treballar per al mateix ocupador, la qual cosa indica que són les bones relacions de la família i no els mèrits les que contribueixen al fet que els joves accedeixin a ocupacions ben remunerades.⁵⁸

Accés a l’educació i a treballs ben remunerats

L’educació és una de les eines més eficaces per millorar les perspectives en la vida d’una persona. El valor afegit de l’educació universitària és la seva poderosa influència en la inequitat salarial, la qual cosa no és dolent en si mateix, suposant que tots els nens tinguin les mateixes possibilitats d’accedir a ella. Això es converteix en un problema quan l’accés a una bona educació universitària depèn de condicions socioeconòmiques prèvies que limiten les oportunitats vitals de la població pobre i beneficien als rics, ja sigui per l’accés a ajudes financeres, per una educació secundària deficient, per discriminació o per la limitació de les aspiracions.

El valor afegit de l’educació universitària es tradueix en diferències salarials entre les persones amb títols universitaris i la resta de la població. Aquesta bretxa salarial pot ser el resultat d’un canvi tecnològic que beneficia principalment als treballadors qualificats. Però, al mateix temps, existeix un canvi en les relacions de poder entre el capital i el treball. Un informe de l’Organització Internacional del Treball (OIT) mostra que entre 1989 i 2005, la densitat sindical (que mesura les afiliacions sindicals, que representen la pertinença a sindicats en relació al total de la mà d’obra) es va reduir en els 51 països dels quals existeixen dades,⁵⁹ i posa

de manifest que la densitat sindical té una correlació negativa amb la desigualtat d'ingressos. La relació de poder entre els propietaris del capital i els treballadors ha canviat dràsticament en molts països durant les tres últimes dècades, majoritàriament a mesura que les economies han passat de les manufactures als serveis, i que la globalització ha permès la deslocalització de l'ocupació. Això es reflecteix en el descens del percentatge d'ingressos que va a parar als treballadors: durant les tres últimes dècades, els sous, salaris i beneficis suposen un percentatge menor de la renda nacional en pràcticament tots els països membres de la OIT.⁶⁰

Les dones i la desigualtat d'ingressos

Les conseqüències d'un augment ràpid de la desigualtat d'ingressos en qualsevol societat no es perceben de forma aïllada, sinó que interactuen amb altres desigualtats ja existents, com les basades en el gènere, el lloc de residència (per exemple les famílies rurals enfront de les urbanes), l'ètnia i altres factors. La causa d'aquestes desigualtats no és exclusivament la desigualtat econòmica. La desigualtat de gènere també té fortes arrels culturals, per exemple. No obstant això, és cert que aquestes desigualtats s'agreugen en societats amb una important inequitat econòmica.

És molt habitual que, tant en països rics com als més empobrits, la desigualtat de gènere es tradueixi que les dones rebin salaris menors que els de els homes per treballs similars. Per exemple a Pakistan, només dos terços dels nens que haurien d'assistir a l'escola primària ho fan. Tot i així, la mitjana nacional amaga altres desigualtats: les dades desagregades revelen que el 87% dels nens que pertanyen al 20% més ric de la població van a escola primària, mentre que només el 32% de les nenes del col·lectiu més pobre ho fan. La desigualtat d'ingressos reforça els resultats negatius per a les dones en altres àmbits de la vida. Per exemple la taxa de mortalitat materna de les dones rurals a Pakistan gairebé duplica la de les dones que viuen en zones urbanes.⁶¹

La desigualtat en el si de les famílies està molt vinculada a la situació laboral dels seus membres. Un informe recent mostra que l'increment de l'ocupació femenina (i la reducció de la bretxa laboral entre homes i dones) reduiria la desigualtat dels ingressos familiars.⁶²

Encara que la lluita contra la desigualtat d'ingressos no aconseguirà, per si sola, eliminar la inequitat de gènere, existeix un vincle entre una societat més igualitària econòmicament i unes relacions de poder més igualitàries entre els seus ciutadans. En les societats amb major equitat econòmica és possible crear un cercle virtuós amb més dones en llocs de responsabilitat, que així poden garantir que tant les institucions com les lleis treballen per avançar en l'àmbit de la igualtat de gènere.

4 RENDICIÓ DE COMPTES I PARTICIPACIÓ CIUTADANA: L'ANTÍDOT CONTRA EL SEGREST DEL GOVERN PER PART DE LES ELITS

La bona notícia és que ni el segrest del procés polític ni la desigualtat econòmica són inevitables. De fet, existeixen nombrosos exemples de polítiques de bona governança que atenuen la influència de les elits riques i permeten que els recursos de la societat es comparteixin de forma més equitativa. A continuació s'analitzen tres d'aquests casos: Estats Units en la postguerra, Ghana i Amèrica Llatina.

ESTATS UNITS EN LA POSTGUERRA

En un article en la revista *Harper's* el 1952, Frederick Lewis Allen va lloar l'experiència nord-americana durant la primera meitat del S.XX amb les següents paraules:

“A finals de segle, Estats Units semblava córrer el perill de convertir-se en un lloc on els milionaris tenien cada vegada més i la resta cada vegada menys, i on uns pocs financers dominaven no només l'aparell econòmic del país, sinó també l'aparell polític.

(...) A través d'una combinació de (...) revisions dels sistemes (lleis fiscals, lleis sobre els salaris mínims, subvencions i garanties i normatives de diversos tipus...) vam derogar la “Llei de ferro dels salaris”. Vam facilitar la redistribució automàtica virtual dels ingressos de les persones adinerades cap a les menys adinerades...i em sembla que això és l'essència del “Gran descobriment nord-americà”.

En la pel·lícula *Desigualtat per a tots*, estrenada el 2013, l'ex Secretari de Treball nord-americà Robert Reich respon a la pregunta de a quin país hauria d'imitar l'economia nord-americana, donat el seu elevat nivell de desigualtat (els 400 ciutadans nord-americans més rics acumulen més riquesa que els 150 milions de nord-americans que estan entre la meitat més pobre de la població). La seva sorprenent resposta és: a Estats Units fa algunes dècades. Reich assenyala llavors a les tres dècades de creixement sòlid i reducció de la desigualtat que van seguir a la Segona Guerra Mundial.

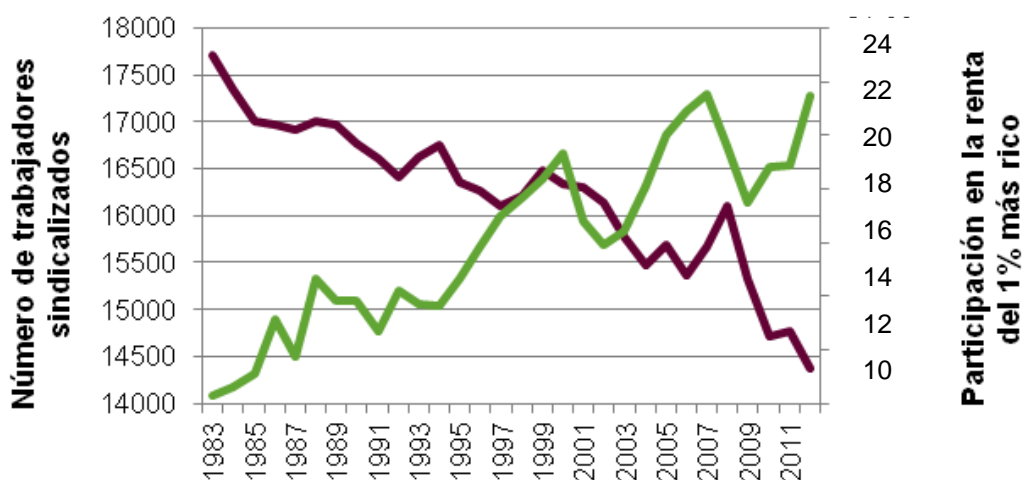
En aquesta etapa, els Estats Units van crear la major classe mitjana que ha existit mai al món. Reich denomina aquesta època “la Gran Prosperitat”, que va ser possible gràcies a un acord tàcit que reflectia la interdependència entre els treballadors, les grans empreses i el Govern federal: el conegut com a Tractat de Detroit.⁶³ A causa del poder econòmic dels consumidors de classe mitjana, les grans empreses van reconèixer la utilitat de pagar bons salaris, donat l'augment dels costos de vida (així com de les assegurances sanitàries i les pensions, que fins a la dècada de 1950 havien estat fonamentalment un privilegi dels directius). I el que és més important, les grans empreses també van acceptar augmentar

els salaris sobre la base de la productivitat, fent coincidir els interessos dels treballadors i la patronal per garantir tant l'increment de la productivitat com dels beneficis.

El paper del Govern consistia a mantenir l'equilibri entre els treballadors i les grans empreses. Per exemple, davant el temor que una baixada dels impostos sobre les inversions i sobre la renda fes augmentar la inflació, el Consell d'Assessors Econòmics del President John F. Kennedy va editar una sèrie de directrius per vincular salaris i preus, a les quals es van adherir la majoria dels sindicats i grans empreses. Anys més tard Walter Heller, President del Consell d'Assessors Econòmics de Kennedy, va expressar la seva satisfacció perquè la indústria hagués arribat a adonar-se que vincular els salaris als increments de la productivitat seguia suposant considerables guanys per al capital, ja que els beneficis empresarials després d'impostos es van duplicar entre 1961 i 1966.⁶⁴

L'època de la "Gran Prosperitat" impulsada pel Tractat de Detroit va arribar a la seva fi a mesura que les grans empreses van ser acumulant poder econòmic per influir sobre els decisors polítics a Washington DC durant les dècades de 1970 i 1980, fins a arribar a l'exclusió dels treballadors i la lluita contra polítiques en favor de la ciutadania que afectaven a les famílies treballadores, com per exemple l'augment del salari mínim. A mesura que es van ser ampliant les lleis que dificulten l'organització sindical, els salaris mitjans es van estancar, inaugurant la tendència cap a l'augment de la desigualtat que ha dominat els últims trenta anys.⁶⁵

Gràfic 7: Descens de la sindicalització i augment de la participació en la renda del 1% més ric

Font: Oficina d'Estadística Laboral (2013) 'Union affiliation data from the Current Population'; Saez & Piketty (2003) 'Income Inequality in the United States, 1913–1998', *Quarterly Journal of Economics*, 118(1), 1–39 (taules i gràfics actualitzats a 2012, setembre de 2013).

GESTIÓ DELS INGRESSOS A GHANA

La recent Llei per a la gestió de les rendes del petroli a Ghana ofereix un bon exemple de com una regulació ben formulada pot fomentar la prosperitat compartida i reduir les ingerències per part de les elits. Malgrat la immensa riquesa minera i petrolera del continent africà, les indústries extractives han servit per fer enormement rics a uns pocs mentre que la majoria de la població s'ha empobrit. L'experiència ghanesa de més de cent anys en l'explotació de mines d'or exemplifica com la mala gestió dels ingressos facilita que les elits s'enriqueixin, mentre que la majoria de la població es veu privada dels seus legítims recursos per al seu desenvolupament i la millora del seu benestar.

Després que el 2009 Ghana es convertís en el país productor de petroli més jove d'Àfrica, els activistes de la societat civil van treballar per garantir que hi hauria rendició de comptes dels ingressos derivats del petroli, i que aquests es reinvertirien en la societat ghanesa. La nova llei estableix mecanismes per a la recaptació i la distribució d'aquests ingressos, incloent mandats específics sobre el percentatge d'aquests que ha de dedicar-se al pressupost anual, quant a les generacions futures i quant a èpoques de vaques flagues. També exigeix que el Govern faci pública la informació sobre els ingressos procedents de les empreses petroleres, i que trimestralment el Ministeri d'Hisenda faci quadrar ingressos i despeses per a la seva revisió pública. El 2011, els ingressos del petroli van aportar el 4% de la despesa governamental, i en la seva majoria es van destinar a la infraestructura vial, l'enfortiment de capacitats dels sectors del petroli i el gas, la devolució de préstecs i el finançament de subvencions per a fertilitzants.

La llei també exigia la creació d'un Comitè d'Interès Públic i Rendició de Comptes, que vehicula el debat públic sobre la destinació d'aquests ingressos. El Comitè també és responsable de supervisar i avaluar el compliment de la llei per part del Govern i de les institucions relacionades, així com de dur a terme una avaluació independent dels ingressos recaptats. Per descomptat, encara existeixen desafiaments en relació a l'enfortiment de les capacitats de la societat civil perquè sigui capaç de supervisar amb eficàcia la producció de petroli i així determinar la part que ha de correspondre-li al Govern.⁶⁶ No obstant això, si aquests ingressos es distribuïssin de forma equitativa, podrien contribuir a finançar l'assistència sanitària universal a Ghana, i servir per augmentar el finançament de l'agricultura i la producció alimentària.⁶⁷

POLÍTICA FISCAL I DESPESA SOCIAL A AMÈRICA LLATINA

El cas d'Amèrica Llatina manté viva l'esperança que la tendència mundial cap a l'increment de la desigualtat pot revertir-se. A pesar que històricament ha estat la regió més desigual del món, és l'única que ha aconseguit reduir la inequitat en la passada dècada. Els governs dels països on ha disminuït la desigualtat han augmentat els seus ingressos fiscals i estan incrementant la despesa en polítiques de protecció social i de reducció de la pobresa. Aquesta tendència està vinculada a la transició que ha experimentat la zona, els governs de la qual han passat de cops d'estat militars i dictadures durant l'època de la Guerra Freda

cap a un enfortiment de les pràctiques democràtiques. Tot i això, malgrat aquests avanços, els règims fiscals llatinoamericans continuen sent regressius i la seva recaptació fiscal com a percentatge del PIB segueix sense ser suficient. I segueixen permetent-se uns nivells d'evasió fiscal inacceptables. Per seguir lluitant contra la tradicional desigualtat de la regió, és necessari combatre aquestes deficiències.

La regió està lluny d'aconseguir la seva plena capacitat recaptatòria. No obstant això, el recent augment de la recaptació fiscal a Amèrica Llatina ha estat el més ràpid del món, i s'ha traduït en un augment de la despesa destinada a la reducció de la desigualtat.⁶⁸ Per exemple, entre 2002 i 2011 la desigualtat d'ingressos ha disminuït en 14 dels 17 països dels quals hi ha dades comparables.⁶⁹ En aquest període, al voltant de 50 milions de persones s'han incorporat a les classes mitjanes, de manera que per primera vegada en la història d'aquest continent hi ha més persones de classe mitjana que vivint en la pobresa.⁷⁰

La reducció de la desigualtat d'ingressos a Amèrica Llatina és el resultat d'una adequada combinació de polítiques governamentals dirigides als pobres gràcies a l'augment de la despesa pública social. Entre aquesta combinació de polítiques es troben:

- En alguns casos, com al Brasil, l'ús de fiscalitat progressiva a través d'impostos directes o impostos sobre la renda. No obstant això, la fiscalitat progressiva està encara infrautilitzada als països de la regió, tant en la seva funció redistributiva com en el seu vessant generador d'ingressos.
- Augment de la despesa en sanitat i educació (sobretot primària i secundària), gràcies a la qual cosa moltes de les persones més pobres de la societat han pogut accedir a serveis socials gratuïts sense haver d'endeutar-se per pagar-los;
- Programes a gran escala de transferències condicionals d'efectiu: concessió d'ajudes monetàries directes, subjectes a certes condicions, a milions de famílies afectades per la pobresa i l'escassetat;
- Augments del salari mínim i de les oportunitats d'ocupació, que han garantit l'estabilitat dels mitjans de vida de milions de persones.

Segons alguns càlculs, la despesa social com a percentatge del PIB als països llatinoamericans s'ha incrementat un 66% en els últims vint anys.⁷¹ L'impacte és molt visible, atès que no fa tant aquesta regió tenia un dels nivells de despesa pública més baixos del món. L'increment de la despesa en salut i educació és el que ha tingut un major impacte en la reducció de la desigualtat.⁷²

Des que va començar el nou segle, Brasil ha aconseguit grans assoliments en quant a la reducció de la desigualtat; el coeficient de Gini es va reduir al voltant d'un 10% entre 2001 i 2011,⁷³ en part per l'increment de la despesa pública social, l'especial atenció cap a la despesa pública en salut i educació, un ampli programa de transferències d'efectiu condicionals (Borsa Família), i un ràpid augment del salari mínim, que ha augmentat en més d'un 50% en termes reals des de 2003.

L'increment de la despesa pública i la reducció de la desigualtat estan estretament vinculats a l'existència de governs més transparents i representatius. Molts països de la zona han augmentat les seves pràctiques democràtiques. Els partits competeixen per l'electorat cada vegada amb major regularitat,⁷⁴ per

exemple a través de mesures per reduir la bretxa salarial. La democràcia encara és fràgil i la desigualtat encara molt elevada, però la tendència dels últims anys posa de manifest que les enormes desigualtats en els ingressos, un problema que es considerava irresoluble, en realitat pot abordar-se a través d'intervencions polítiques.

5 CONCLUSIÓ I RECOMANACIONS

L'enorme i creixent concentració d'ingressos i riquesa que estan experimentant molts països suposa una amenaça mundial per a les societats estables i inclusives per una raó molt simple: una distribució desequilibrada de la riquesa desvirtua les institucions i afebleix el contracte social entre les institucions i l'Estat. Els controls i contrapesos establerts per garantir que s'escolta la veu de la majoria de la població tendeixen a afeblir-se. La concentració dels ingressos i la riquesa obstaculitza la materialització efectiva de la igualtat de drets i oportunitats, ja que dificulta la representació política dels col·lectius desfavorits a costa de beneficiar als sectors acabalats. No és la primera vegada que ocorre i, si no tenim en compte les preocupants tendències analitzades en el present informe, pot ocórrer de nou.

Algunes de les persones que pertanyen al 1% més ric de la població reconeixen que és necessari reduir aquestes desigualtats. És el cas de Bill Gross, fundador de PIMCO (una empresa internacional de gestió d'inversions), qui recentment va declarar que els qui formen part d'aquest 1% "haurien d'estar disposats a recolzar un augment dels impostos sobre la participació diferida, i per descomptat un reajustament de les plusvàlues per adaptar-les als actuals tipus marginals de l'impost sobre la renda."⁷⁵ I Warren Buffett (un magnat dels negocis nord-americà) va afirmar que mai hauria de pagar un tipus impositiu inferior al de la persona que neteja la seva oficina.⁷⁶ L'augment de la desigualtat, una tendència que no ha deixat de créixer en els últims 30 anys, ha de revertir-se.

RECOMANACIONS

Les persones que participen en el Fòrum Econòmic Mundial de Davos tenen a les seves mans el poder de revertir el ràpid increment de la desigualtat. Oxfam fa una crida perquè es comprometin a:

- No utilitzar paradisos fiscals per evadir impostos ni als seus propis països ni en altres països en els quals inverteixen i operen;
- No utilitzar la seva riquesa econòmica per obtenir favors polítics que suposin un menyscapse de la voluntat política dels seus conciutadans;
- Fer públiques totes les inversions de les quals siguin beneficiaris efectius;
- Recolzar una fiscalitat progressiva sobre la riquesa i els ingressos;
- Exigir als governs que utilitzin la seva recaptació fiscal per proporcionar als ciutadans sanitat, educació i protecció social universals;
- Reclamar que totes les empreses que posseeixen o controlen ofereixin un salari digne als seus treballadors;
- Exigir a altres elits econòmiques que també s'adhereixin a aquests compromisos.

En el marc dels objectius de desenvolupament posterior a 2015, Oxfam reclama que un objectiu principal sigui:

- L'eliminació de la desigualtat econòmica extrema com a objectiu mundial en

tots els països. Aquest objectiu hauria d'incorporar una supervisió coherent de la participació en la riquesa del 1% més ric de la població en tots els països.

Oxfam ha realitzat també recomanacions polítiques amb l'objectiu d'enfortir la representació política de les classes mitjana i baixa, per així aconseguir una major igualtat. Aquestes polítiques recomanades inclouen:

- Una major regulació dels mercats; i
- Posar fre a la capacitat de la població rica per influir en els processos polítics i en les polítiques que millor responen als seus interessos.

La combinació concreta de les polítiques necessàries per revertir l'augment de les desigualtats econòmiques ha d'adaptar-se als diferents contextos nacionals. Tot i això, l'exemple dels països desenvolupats i en desenvolupament que han aconseguit reduir la desigualtat econòmica ens ofereix alguns punts de partida, entre els quals destaquen:

- L'adopció de mesures fermes contra el secret bancari i l'evasió fiscal;
- Les transferències redistributives i l'enfortiment dels mecanismes de protecció social;
- La inversió en l'accés universal a l'atenció sanitària i l'educació;
- La fiscalitat progressiva;
- L'enfortiment dels llindars salarials i dels drets dels treballadors.
- L'eliminació de les barreres a la igualtat de drets i oportunitats de les dones.

NOTES

- 1 **Credit Suisse** (2013) "Global Wealth Report 2013", Zurich: Credit Suisse. <https://publications.credit-suisse.com/tasks/render/file/?fileID=BCDB1364-A105-0560-1332EC9100FF5C83> Y "The World's Billionaires", *Forbes* (consultat el 16 de desembre de 2013) <http://www.forbes.com/billionaires/list/>
- 2 **Kroll, L.** (2013) "La llista de multimilionaris el 2013: dades i xifres", *Forbes*, 4 de març <http://www.forbes.com/sites/luisakroll/2013/03/04/inside-the-2013-billionaires-list-facts-and-figures/>
- 3 **Shell, A. y Hjelmgard, K.** (2013) 'Dow tops 16,000, but investors get acrophobic', *USA Today* 18 de novembre. <http://www.usatoday.com/story/money/markets/2013/11/18/stocks-monday/3624335/>
- 4 El càlcul es basa en la informació de l'informe de Credit Suisse op cit. El total de riquesa puja a 240,8 bilions de dòlars. El percentatge de riquesa en mans de la meitat més pobre de la població és del 0,71%, mentre que el del 1% més ric és del 46% (110 bilions de dòlars).
- 5 **Saez, E.** (2013) 'Striking it Richer: The Evolution of Top Incomes in the United States (updated with 2012 preliminary estimates)', Berkeley: University of California, Department of Economics. <http://elsa.berkeley.edu/~saez/saez-UStopincomes-2012.pdf> and The World Top Incomes Database. <http://topincomes.g-mond.parisschoolofeconomics.eu/>
- 6 **Saez, E.** (2013) *Ibid.*
- 7 Calculat utilitzant el percentatge d'ingressos del 1% més ric sense comptar amb les plusvàlues que apareix en la World Top Incomes Database. <http://topincomes.g-mond.parisschoolofeconomics.eu/>
- 8 283.200 milions de dòlars en total, equivalent a 217.300 milions d'euros (a data de juliol de 2013). El total de les mesures d'estímul de la UE en el període EU 2008-10 va pujar a 200.000 milions d'euros, como s'indica a la nota 5. 'Today's ranking of the world's richest people', (2013) *Bloomberg*, 12 de juliol. <http://www.bloomberg.com/billionaires/2013-07-12/aaa>
- 9 The World Top Incomes Database. <http://topincomes.g-mond.parisschoolofeconomics.eu/>
- 10 En alguns casos el punt de partida era una base molt baixa. A Maurici i França l'increment és inferior al 10%.
- 11 **Saez, E.**, op. cit.
- 12 <http://www.oxfam.org/es/eu/pressroom/pressrelease/2013-05-22/miles-de-millones-de-dinero-privado-escondidos-en-paraisos-fiscales>
- 13 Calculat amb les dades de **B. Milanovic** (2013) "All the Ginis Dataset" actualitzat e juny de 2013. <http://econ.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC/EXTRESEARCH/0,,contentMDK:22301380~pagePK:64214825~piPK:64214943~theSitePK:469382,00.html>
- 14 *Ibid.*
- 15 Credit Suisse, op. cit.
- 16 **B. Milanovic** (2012) *The Haves and the Have-Nots: A Brief and Idiosyncratic History of Global Inequality*, New York: Basic Books.
- 17 **A. Krueger** (2002) 'Supporting Globalization: Remarks at the 2002 Eisenhower National Security Conference on National Security for the 21st Century - Anticipating Challenges, Seizing Opportunities, Building Capabilities', <http://www.imf.org/external/np/speeches/2002/092602a.htm>
- 18 **A. Berg & J. Ostry** (2011) 'Inequality and Unsustainable Growth: Two Sides of the Same Coin?' Washington, D.C.: IMF Staff Discussion Note. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2011/sdn1108.pdf>
- 19 **M. Ravallion** (2005) 'Inequality is Bad For the Poor', World Bank Policy Research Working Paper 3677, Washington, D.C.: Development Research Group, World Bank. http://www-wds.worldbank.org/servlet/WDSContentServer/WDSP/IB/2005/08/04/000016406_20050804140846/Rendered/PDF/wps3677.pdf
- 20 **R. Wike** (2013) 'The global consensus: Inequality is a major problem', Fact Tank, 15 November. <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2013/11/15/the-global-consensus-inequality-is-a-major-problem/>
- 21 Fòrum Econòmic Mundial (2014) 'Perspectives de l'agenda mundial 2014', Ginebra: Fòrum Econòmic Mundial http://www3.weforum.org/docs/WEF_GAC_GlobalAgendaOutlook_2014.pdf
- 22 <http://www.brandeis.edu/legacyfund/bio.html>
- 23 **L. Bartels** (2005) 'Economic Inequality and Political Representation', Working Paper August 2005. <http://www.princeton.edu/~bartels/economic.pdf>
- 24 Aparecen otros ejemplos en Acemoglu and Robinson (2012) *Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity, and Poverty*.

- 25 G. Rivlin (2013) 'How Wall Street Defanged Dodd-Frank' The Nation, 30 de abril. <http://www.thenation.com/article/174113/how-wall-street-defanged-dodd-frank#>
- 26 K.B. Fredriksen (2012) 'Income Inequality in the European Union', OECD Economics Department Working Papers, No. 952, pág.11. <http://dx.doi.org/10.1787/5k9bdt47q5zt-en>
- 27 OECD (2013) 'Crisis squeezes income and puts pressure on inequality and poverty', Paris: OECD. <http://www.oecd.org/els/soc/OECD2013-Inequality-and-Poverty-8p.pdf>. En relació a la desigualtat dels ingressos nets, només Israel, Estats Units, Turquia, Mèxic i Xile són més desiguals que el Regne Unit i Portugal.
- 28 L. Ball et al (2013) 'The Distributional Effects of Fiscal Consolidation', IMF working paper 13/151, Washington, D.C.: IMF. <http://www.imf.org/external/pubs/cat/longres.aspx?sk=40699>
- 29 Un total de 283.200 milions de dòlars, equivalent a 217.300 milions d'euros (a data de juliol de 2013). El total de las mesures d'estímul de la UE en el període 2008-10 va pujar a 200.000 milions d'euros, com s'indica a la nota 5. 'Today's ranking of the world's richest people', (2013) Bloomberg, 12 de julio. <http://www.bloomberg.com/billionaires/2013-07-12/aaa>
- 30 M. Walton & A. Gandhi (2012) 'Where Do India's Billionaires Get Their Wealth?', Economic & Political Weekly, vol xlvii n° 40, 6 de octubre. <http://www.michaelwalton.info/wp-content/uploads/2012/10/Where-Do-Indias-Billionaires-Get-Their-Wealth-Aditi-Walton.pdf>
- 31 J. Crabtree (2012) 'India's billionaires club ', Financial Times, 16 de noviembre. <http://www.ft.com/intl/cms/s/2/be255dd2-2eb6-11e2-9b98-00144feabdc0.html#axzz2n6dz3E3o>
- 32 Ibid.
- 33 Indicadors de Desenvolupament Mundial: sistemes sanitaris <http://wdi.worldbank.org/table/2.15>
- 34 Banc Asiàtic de Desenvolupament 'The Social Protection Index: Assessing Results for Asia and the Pacific', Filipines: Banc Asiàtic de Desenvolupament. <http://www.adb.org/publications/social-protection-index-assessing-results-asia-and-pacific>
- 35 R. Sarin (2013) 'India Says It Will Investigate Offshore Leaks Revelations', The International Consortium of Investigative Journalists, 12 de abril. <http://www.icij.org/offshore/india-says-it-will-investigate-offshore-leaks-revelations>
- 36 P. Prakash (2013) 'Property Taxes Across G20 Countries: Can India Get it Right?', Oxfam India Working Paper, India: Oxfam India. <http://www.oxfamindia.org/sites/default/files/Working%20paper%202015.pdf>
- 37 U. Cheema (2012) 'Representation without Taxation! An analysis of MPs' income tax returns for 2011', Islamabad: Centre for Peace and Development Initiatives / Centre for Investigative Reporting in Pakistan. <http://www.cirp.pk/Electronic%20Copy.pdf> and <http://tribune.com.pk/story/478812/report-unmasks-tax-evasion-among-pakistan-leaders/>
- 38 Ibid.
- 39 S. Tavernise (2010) 'Pakistan's Elite Pay Few Taxes, Widening Gap', The New York Times, 18 de julio. http://www.nytimes.com/2010/07/19/world/asia/19taxes.html?pagewanted=all&_r=0
- 40 J. Stiglitz (2012) The Price of Inequality: How Today's Divided Society Endangers Our Future, New York: W.W. Norton.
- 41 OCDE (2012) "Estudi de la OCDE sobre polítiques i regulació de telecomunicacions a Mèxic", OCDE Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264060111-en>
- 42 Ibid. pág. 114.
- 43 Africa Progress Panel (2013) 'Africa Progress Report 2013 - Equity in Extractives: Stewarding Africa's Natural Resources for All', Ginebra: Africa Progress Panel. http://www.africaprogresspanel.org/wp-content/uploads/2013/08/2013_APR_Equity_in_Extractives_25062013_ENG_HR.pdf
- 44 Banc Mundial (2013) 'Africa's Pulse', Office of the Chief Economist for the Africa Region, Vol. 8, octubre. http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/Africa/Report/Africas-Pulse-brochure_Vol8.pdf
- 45 Amb dades sobre Sud-àfrica, Tanzania , Zambia, Zimbabue, Angola, la República Democràtica del Congo, Lesoto, Malawi, Mozambique, Namíbia, Seychelles i Suazilandia
- 46 Oxfam (2013) "Niger: A Qui Profite l'Uranium? L'enjeu de la renegotiation de contrats miniers d'AREVA". http://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/niger_renegociations_areva_note_oxfam-rotab.pdf
- 47 F. Alvaredo, A. Atkinson, T. Piketty, and E. Saez (2013) 'The Top 1 Percent in International and Historical Perspective', Journal of Economic Perspectives, 27(3): 3-20. <http://elsa.berkeley.edu/~saez/alvaredo-atkinson-piketty-saezJEP13top1percent.pdf>
- 48 S. Johnson (2009) 'The Quiet Coup', The Atlantic, 1 de mayo. <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2009/05/the-quiet-coup/307364/>
- 49 <http://www.oxfam.org/es/eu/pressroom/pressrelease/2013-05-22/miles-de-millones-de-dinero-privado-escondidos-en-paraisos-fiscales>
- 50 Banc Mundial, Indicadors de Desenvolupament Mundial <http://wdi.worldbank.org/table/1.1>
- 51 Shaxson, N, Christiansen, J and Mathiason, N, Op. Cit.
- 52 Africa Progress Panel ,Op. Cit.

- 53 http://www.unicef.org/infobycountry/zambia_statistics.html
- 54 Africa Progress Panel, Op. Cit., pág. 66.
- 55 T.M. Smeeding, R. Erikson & M. Jantii (eds), (2011) Persistence, Privilege, and Parenting: The Comparative Study of Intergenerational Mobility, New York: Russell Sage Foundation.
- 56 Afirma que “es produeix un acaparament d’oportunitats quan els membres d’una xarxa establerta accedeixen a un recurs valuós, renovable i objecte de monopoli, que recolza les activitats de dita xarxa i que s’acreix a través de la forma d’actuar de dita xarxa. Els membres d’aquesta xarxa solen preservar el seu accés al recurs en qüestió, de manera que generen una sèrie de pensaments i pràctiques que serveixen per mantenir el seu control sobre el mateix” en C. Tilly (1999) Durable Inequality, Berkeley: University of California Press.
- 57 Ibid
- 58 P Bingley, M Corak and N Westergaard-Nielsen (2011) "The Intergenerational Transmission of Employers in Canada and Denmark" <http://ftp.iza.org/dp5593.pdf>
- 59 Organització Internacional del Treball/Institut Internacional d'Estudis Laborals (2008) 'Informe sobre el treball en el món 2008: desigualtats de renda en la era de la globalització financera', Ginebra: OIT. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_100354.pdf
- 60 OCDE (2012) 'Previsions de treball', <http://www.oecd.org/employment/emp/oecdemploymentoutlook-downloadableeditions1989-2011.htm>
- 61 National Institute of Population Studies (2008) 'Pakistan Demographic and Health Survey 2006-2007', Islamabad, Pakistan & Calverton, Maryland US: National Institute of Population Studies (Pakistan) & Macro International Inc. (US). <http://www.measuredhs.com/pubs/pdf/FR200/FR200.pdf>
- 62 S Harkness (2012) The Contribution of Women's Employment and Earnings to Household Income Inequality: A Cross-Country Analysis
- 63 Freeland Op. Cit.
- 64 T. Noah (2012) The Great Divergence: America's Growing Inequality Crisis and What We Can Do About It, New York: Bloomsbury Press.
- 65 Ibid., pág. 128.
- 66 E. Dovi (2013) 'Ghana's 'new path' for handling oil revenue', Africa Renewal, January. <http://www.un.org/africarenewal/magazine/january-2013/ghana-s-'new-path'-handling-oil-revenue>.
- 67 P. Apoya and A. Marriott (2011) 'Achieving a Shared Goal: Free Universal Health Care in Ghana', Oxford: Oxfam. <http://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/rr-achieving-shared-goal-healthcare-ghana-090311-en.pdf>
- 68 Banc Interamericà de Desenvolupament (2013) Recptar no és suficient: els ingressos com a instrument de desenvolupament New York: Palgrave Macmillan. <http://idbdocs.iadb.org/wsdocs/getdocument.aspx?docnum=37768311>
- 69 N. Lustig, L. Lopez-Calva & E. Ortiz-Juarez (2013) 'Deconstructing the Decline of Inequality in Latin America', Tulane University working paper series WP 1314. <http://econ.tulane.edu/RePEc/pdf/tul1314.pdf>
- 70 Banco Mundial (2012) 'Shifting gears to accelerate prosperity in Latin America and the Caribbean', Washington, D.C.: World Bank. <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/LAC/PLB%20Shared%20Prosperity%20FINAL.pdf>
- 71 CEPAL (2012) 'Panorama social d'Amèrica Llatina', Santiago: publicacions de Nacions Unides. http://www.cepal.org/publicaciones/xml/8/49398/2012-960-PSI_WEB.pdf
- 72 N. Lustig (2013) 'The impact of taxes and social spending on inequality and poverty in Argentina, Bolivia, Brazil, Mexico, Peru and Uruguay: An overview', Tulane University, <http://econ.tulane.edu/RePEc/pdf/tul1313.pdf>
- 73 World Bank (2012) 'Shifting gears to accelerate prosperity in Latin America and the Caribbean', Washington, D.C.: World Bank, <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/LAC/PLB%20Shared%20Prosperity%20FINAL.pdf>
- 74 E. Huber and J. Stephens (2012) Democracy and the Left: Social Policy and Inequality in Latin America, Chicago: University Of Chicago Press.
- 75 S. Forgione and J. Ablan (2013) 'PIMCO's Gross urges 'privileged 1%' to pay more tax', 31 de octubre, Reuters. <http://www.reuters.com/article/2013/10/31/us-funds-investing-pimco-idUSBRE99U0LM20131031>
- 76 'Buffett decries his tax rate as less than cleaning ladies', (2010) The Australian, 7 de octubre. <http://www.theaustralian.com.au/business/buffett-decries-his-tax-rate-as-less-than-cleaning-ladys/story-e6frg8zx-1225935122225>

© Oxfam Internacional, gener de 2014

Aquest document ha estat escrit per Ricardo Fuentes-Nieva i Nick Galasso. Oxfam agraeix la col·laboració de Natalia Alonso, Ana Arendar, Teresa Cavero, Anna Coryndon, Kimberly Pfeifer i Max Lawson en la seva elaboració. Forma part d'una sèrie de documents dirigits a contribuir al debat públic sobre polítiques humanitàries i de desenvolupament.

Per a més informació sobre els temes tractats en aquest document, si us plau posis en contacte amb advocacy@oxfaminternational.org

Aquesta publicació està subjecta a *copyright* però el text pot ser utilitzat lliurement per la incidència política i campanyes, així com en l'àmbit de l'educació i de la investigació, sempre i que s'indiqui la font de forma completa. El titular del *copyright* sol·licita que qualsevol ús de la seva obra li sigui comunicat amb l'objecte d'avaluar el seu impacte. La reproducció del text en altres circumstàncies, o el seu ús en altres publicacions, així com en traduccions o adaptacions, podrà fer-se després d'haver obtingut el permís i pot requerir el pagament d'una taxa. S'ha de posar en contacte amb policyandpractice@oxfam.org.uk.

La informació en aquesta publicació és correcta en el moment d'enviar-se a impremta.

Publicat per Oxfam GB per a Oxfam Internacional amb ISBN 978-1-78077-544-9 el gener de 2014.

Oxfam GB, Oxfam House, John Smith Drive, Cowley, Oxford, OX4 2JY, UK.

OXFAM

Oxfam és una confederació internacional de 17 organitzacions que treballen juntes en més de 90 països, com a part d'un moviment global a favor del canvi, per construir un futur lliure de la injustícia que suposa la pobresa:

Oxfam Alemanya (www.oxfam.de)

Oxfam Amèrica (www.oxfamamerica.org)

Oxfam Austràlia (www.oxfam.org.au)

Oxfam-a-Bèlgica (www.oxfamsol.be)

Oxfam Canadà (www.oxfam.ca)

Oxfam França (www.oxfamfrance.org)

Oxfam GB (www.oxfam.org.uk)

Oxfam Hong Kong (www.oxfam.org.hk)

Oxfam Índia (www.oxfamindia.org)

Oxfam Intermón (www.oxfamintermon.org)

Oxfam Irlanda (www.oxfamireland.org)

Oxfam Itàlia (www.oxfamitalia.org)

Oxfam Japó (www.oxfam.jp)

Oxfam Mèxic (www.oxfammexico.org)

Oxfam Nova Zelanda (www.oxfam.org.nz)

Oxfam Novib (www.oxfamnovib.nl)

Oxfam Quebec (www.oxfam.qc.ca)

Please write to any of the agencies for further information, or visit

www.oxfam.org

